

ઉપધાન-સ્વરૂપ

લેખક
સત્તાવધાની પંડિત
શ્રી ધીરજસાગર ટાકરસી સાહેબ

પ્રકાશક
શ્રી વિજયદાનસૂરીશ્વરજી જૈનગ્રંથમાળા
ગોપીપુરા - મુરત

માસ્તર હીરાવાવ રણછોડભાઈ
શ્રી વિજયદાનમૂરીચરણ જૈન મથમાળા,
જોષીપુરા, સુરત

પ્રથમ આવૃત્તિ

૨૦૦૦

મૂલ્ય ૭ આના

મા પુસ્તક પ્રકાશનના નવા એના બાજાતર પ્રાપ્તિના સન^દ હક
સન ૧૯૬૭ના ધારા મુજબ આની પ્રકાશક નમ્યાએ રાખ્યા છે

મુગઈમા પ્રાપ્તિસ્થાન
બાબુવાન જયતીલાલ
૨૫૬ કાનગાદેવી રો.
મુબઈ-૨

મુદ્રક
મુનકભાર ન માવળી
આડીવ^લ મુદ્રણાલય,
હવાલિયો ચક્રો, સુરત

પ્રકાશકનું નિવેદન

ઉપધનનું હમ્મ શું છે તે તો માટે વહન કરના જોઈએ ? તેનાથી શું લાભો વાપ છે ? કુન ઉપધાનો કેવા છે ? તે કેટલા મમનમાં કર્તી નીતિમે વડી શકાન ? એનો નિર્ણય શું છે ? એના જિન્ન નિન્ન નો ? પર જિનન કંવામાં આવે તો કેવો અને કેટલો આખ્યાત્મિક વાન થાય ? એ જૈન ધર્મમાં જન્મેલી એક નિમિત્તે અરસર જાણુ જોઈએ તેથી જ પૂજ્ય આશુભગવતો આખ્યાન પ્રસંગે આ વિષય પર વિશિષ્ટ વિવેચન કરે છે અને ધર્મપ્રેમા શુદ્ધિથી ઉપધાનતપ કરના-કરાવવાનો પવિત્ર ઉપદેશ આપે છે

આ પવિત્ર ઉપદેશના પરિણામે જાગૃતસાથીઓ પોતાના ધનનો આ તપોમય અનુદાન કરાવનામાં ફરદી ઉત્તરોગ કરે છે અને ઘણા મનુષ્યો તેમાં પ્રવશ કરીને પોતાનું આત્મકલ્યાણ માટે છે પણ આ નિયમમાં મુમુક્ષુઓ પોતા નાચી-વિચારી રહે તેવું આમ સાહિત્ય આપુ બાંધમાં હજી સુધી પ્રગટ થયેલું નથી આ મોટા મૂર્ખ પાડના માટે અમોએ આપણા સઘના જાણીતા કાર્યજ્ઞતાં સનાવધાની પતિ શ્રીમાન્ ધીરજ નાથભાઈ પાને ઉપધાન-અર્થ ઉપધાન સ્વરૂપ અને ઉપધાન ચિંતન નામની ૧૬ પુસ્તિકા તૈયાર કરાવી અને તેને આજે શ્રીનિજય નામગીચ્છા જૈન મથકમાંના પર પ અને પદમાં મળુકા તરીકે પ્રમિદ કરી રજા છીએ

અમને જણાવતા નીતિ આનંદ થાય છે કે આ પુસ્તિકા તૈયાર કરવામાં શ્રી ધીરજના નામજી પૂરતો પરિશ્રમ ઉપાધાનને પોતાની

લાક્ષણિક શૈલીથી અધરા વિષયને પણ ઘણો મરગ અને સચોટ બોધાવક તથા ઉત્સાહપ્રેરક બનાવી દીધો છે

આ પુસ્તિકાઓ વાંચના-નિચારવાથી ઉપધાન વધન કરનારને મારુ એવું માર્ગ શૈલી મળશે અને અન્ય મુમુક્ષુઓને ઉપધાનમાં પ્રવેશ કરવાની પ્રવળ પ્રેરણા મળશે એમ અમે માનીએ છીએ

જૈન ધર્મની દરેક ક્રિયા આ સક સાગુકારી અને અપૂર્વ છે પરંતુ તેનું સ્તર ઘણું ઓછું જાણતા નથી તેથી તેના પ્રત્યે કિંદેશાદૃતિ ધારણ કરી રહ્યા છે અને કેટલાક તો તે નિરુપયોગી બોનાનો છડેયોક બચક આક્ષેપ કરી રહ્યા છે આ સ્તુતિઓમાં પ્રત્યેક ધર્મપ્રેમીનું એ પરમ પ્રવિત્ર હૃદય છે કે આ સાહિત્યનો બાણી-પ્રભાવના બારા દૃષ્ટથી અચાર કરવો અને જે કોઈ મોતાના અસ્થિયમાં આવે તેને આ સાહિત્ય વાચવાનું નિચારવાની ખાસ બનામણ કરતી એથી શાન અને શાસનસેવાનો અમૂલ્ય કામ પ્રાપ્ત થઈ શકશે

સ વત ૨૦૧૨
મિતિ આસો સુ ૧

}

હીરાલાલ રજુલાલસાહ

॥ ॐ नमो भगवते ॥

ઉપધાન-સ્વરૂપ

૧

ઉપક્રમ

માનવજીવનની સાથકતા ધર્મનું આરાધન કરવામા જુદી છે, ધર્મનું આરાધન અભ્યાસ અને જ્ઞાનથી થઈ શકે છે અને એ અભ્યાસ તથા જ્ઞાન વધારવા માટે અનુધાનો અતિ ઉપયોગી છે, એ વાત અમે 'ઉપધાન-રહસ્ય' નામક લેખમા સ્પષ્ટતાથી સમજાવી છે અને એ અનુધાનમા ઉપધાનનું સ્થાન શું છે? તે સંબંધમા શાસ્ત્રોની માન્યતા કેવી છે? તથા તેનું અનુધાન કરવાથી શ્રુતજ્ઞાનની આરાધના ઉપરાત બીજા પણ અનેક અપૂર્વ લાભો કેવી રીતે થાય છે? તેનો વિચાર પણ અમે ઉપયુક્ત લેખના ઉત્તરાર્ધમા વિસ્તારથી કરેલો છે, તેથી તે અગે અહીં કંઈ પણ વિવેચન કરતા નથી, પરંતુ મુમુક્ષુઓને આ મહામ ગવકારી ઉપધાનતત્ત્વનું સ્વરૂપ સમજાય, તેના વિધિ સંબંધી જરૂરી બોધ થાય અને તેની ક્રિયામા દુશ્વલતા પ્રાપ્ત થઈ શકે, તે હેતુથી આ લેખ લખવા પ્રવૃત્ત થયા છીએ

આને મૂર્તિપૂજક સંપ્રાયમા તપગરૂ બ્યાપક છે અને મોટા ભાગના ઉપધાનો તેની વિધિ અનુસાર જ થાય છે, તેથી આ લેખ તૈયાર કરવામા અમે મુખ્ય આધાર તેનો લીધો છે એટલું સ્પષ્ટીકરણ અધ્યાને નહિ ગણાય

૨

ગુરુનિત્રા

વિધિથી કરેલું કામ સફળ થાય છે તેથી દરેક ધાર્મિક ક્રિયાને વિધિ નિયત થયેલો છે

આ વિધિ ગુરુની સામે, ગુરુની સાક્ષીએ ગુરુની આજ્ઞાપૂર્વક અને ગુરુનો વિનય જાળવીને કરવામાં આવે તો ક્રિયા શીઘ્ર ફલદાયી થાય છે, તેથી દરેક ધાર્મિક ક્રિયા, ધાર્મિક અનુષ્ઠાન ગુરુની નિશ્રામાં કરવું જોઈએ અને જ્યાં તેમની હાજરી ન હોય ત્યાં તેમની સ્થાપના કરીને તે કરવું જોઈએ

શ્રી જ્ઞાનશાસનમાં ગુરુ તેમને જ્ઞાનવામાં આવ્યા છે કે જેઓ પદ્મમહાનતધારી હોય, ઉપસર્ગો તથા પરીવહોને ધીરજથી સહન કરનારા હોય, ભિક્ષા ઉપર જ જીવનારા હોય, સામાયિકમાં રહેલા હોય અને ધર્મનો ઉપદેશ કરનારા હોય

આ ગુરુઓ પૈકી જેમણે જોછામાં જોછા શ્રી મહાનિશીઘ્ર સૂત્ર સુધીના યોગો વહન કર્યા હોય તે ઉપધાનતપનું અનુષ્ઠાન કરાવવાને યોગ્ય મનાય છે તેમાં પણ જેઓ શાસ્ત્રનો વિશેષ જોધ ધરાવતા હોય, ક્રિયા કરાવવામાં કુશલ હોય અને વિધિનું રહસ્ય જરાબર જાણતા હોય તથા મુમુક્ષુઓને સમજાવી શકે તેવા હોય, તેમને વિશિષ્ટ અધિકારો માનવામાં આવે છે

આવા ગુરુઓની નિશ્રામાં ઉપધાન વહન કરવાનો યોગ મળે, તેને જીવનનું પરમ સોજાગ્ય માનવું જોઈએ

૩

પૂર્વ તૈયારી

ઉપધાનમાં પ્રવેશ કરવા માટે નીચે પ્રમાણે તૈયારી કરવી જોઈએ —

(૧) ઉપધાનતપનો દેતુ—ઉપધાનતપનું રહસ્ય બતાબર સમજી લેવું ભેધએ અને સર્વ પ્રકારની શકાઓનું નિવારણ કરીને ઉપધાન તપની મગલમયતામા દંડ શ્રદ્ધાવાન બનવું ભેધએ. શાસ્ત્રકાર ભગવતોએ કહ્યું છે કે ‘સદ્દહમાણો જીવો લહદ્દ મયરામર ટાળ—શ્રદ્ધાવાળો છવ (અનુક્રમે) અજરામર સ્વાન એટલે મોક્ષને પામે છે’ શ્રદ્ધાથી ચિત્તમા ઉવાસ પ્રગટે છે, ભાવ ભગે છે અને ભાવપૂર્વક કરેલી દરેક ક્રિયા અમૃતતુલ્ય થાય છે.

(૨) સ સાર—વ્યવહારની સર્વ જવાબદારી પુત્ર-પરિવાર કે નિકટના સબધીને સોંપી દઇ જણાવવું ભેધએ કે ‘અમે હવે ઉપધાન-તપમા પ્રવેશ કરીએ છીએ માટે અમને સ સાર-વ્યવહારના કાર્યમાંથી સર્વથા મુક્ત મળ્યો.’

(૩) પુરુષે નીચેના વસ્ત્ર-ઉપકરણો રાખવા જરૂરી છે

૧ ચરરળો	૨ સાવ (કડી હોય તે)
૨ કટાસણા	ઓઢવા માટે)
૨ મુહપત્તી (કાંઈ ૪ મુહપત્તી પણ રખાવ છે)	૧ નાક સાફ કરવા માટે લિનનો
૨ ખેમ	ટુકટો
૨ ધોતિયા	૧ કંદોરો (સૂતરનો)
૧ ધોતિયુ—ઠંડેપાત્રે જતા પહેરવા માટે	૧ સ ચારિયુ
૧ ઉત્તરપટ્ટો સ ચારિયા પર પાથરવ નું મુતરાઉ વસ્ત્ર	૧ માતરિયું (લઘુશકા કરવા માટેની કુડી કે પાત્ર)
૧ કામળી—માથે ઓઢવાની ધાબળી	૧ નવકારવાળી—જપમાલા
	૧ આલોચણા લખવા માટેની નોટ પેન્સિલ

(૪) સ્ત્રીએ નીચેના વસ્ત્ર-ઉપકરણો રાખવા જરૂરી છે

૧ ચોરસ ડાકીનો ચરવળો

૨ કટાસણા

૨ મુહપત્તી (કોઈ ચાર મુહપત્તી રખાવે છે)

૨ થી ૩ સાંકલા

૨ થી ૩ કુચુકી

૩ વસ્ત્ર ઠંલે-પાને જતા પહે રવા માટે

૧ ઉત્તરપટ્ટો—સ ઘારિયા પર પાવેરવાનું મુતરાહ વસ્ત્ર

૧ કામળ—માથે ઓઢવાની ધાત્રી

૨ સાલ—ઠડી હોય તો ઓઢવા માટે

૧ નાક સાફ કરવા માટે ઊંચા દુકરો

૧ સઘારિયું

૧ માતરિયું

૧ નવકારવાળી—જપમાળા

૧ આલોચણ લખવાની નોટ પેન્સીલ

બધા વસ્ત્ર-ઉપકરણોનું રાખ પઠિલેલું કરવાનું હોય છે, તે વધુ વસ્ત્રો રાખવા નહિ

ઉપધિ મટીને ઉપાધિરૂપ ન ગાય તે માટે બહુ કીમતી વસ્ત્રો પણ રાખવા નહિ

જે આભૂષણો નિરતર પહેરાતા હોય તેવા જ રાખવા, પરંતુ આ નિમિત્તે વધારે કે તવા આભૂષણો પહેરવા નહિ

સૌભાગ્યવતી સ્ત્રીએ સૌભાગ્યના સર્વ આભૂષણો રાખવા

(૫) ઉપધાનમાં પ્રવેશ કર્યા પછી પ્રથમ ત્રણ દિવસમાં નવું વસ્ત્ર કે નવું ઉપકરણ ઘરેથી મંગાવી શકાય છે, પણ પછી મંગાવી શકાતું નથી, જે ખ્યાલમાં રાખી ઋતુસંયોગાનુસાર સર્વ તૈયારી કરવી.

(૬) પ્રવેશ કરવાના દિવસે શ્રીફળ તથા સવા શેર ચોખા સાથે રાખવા

ઉપધાન અને તેના દિવસ-તપનું પ્રમાણ

૪

છ ઉપધાન અને તેના દિવસ-તપનું પ્રમાણ

(૧) પહેલું ઉપધાન પચમગધમહાશ્વતરકધ (નમસ્કાર મંત્ર) નું વહન કરવામાં આવે છે, તેનું કાલમાન ૧૮ દિવસનું છે, તેથી તે અઢારિયું કહેવાય છે તેમાં ૧૨ા ઉપવાસ કરવાના હોય છે (આ ઉપવાસની ગણતરી આગળ આવશે)

(૨) બીજું ઉપધાન પ્રતિકમણ્ણ્યુતરકધ (ઇરિયાનહી, તરસ ઉત્તરી સૂત્ર) નું વહન કરવામાં આવે છે, તેનું કાલમાન ૧૮ દિવસનું છે, તેથી તે પળ અઢારિયું કહેવાય છે તેમાં ૧૨ા ઉપવાસ કરવાના હોય છે

(૩) ત્રીજું ઉપધાન મહસ્તવાધ્યયન (નમોત્યુજ્ઞ સૂત્ર) નું વહન કરવામાં આવે છે, તેનું કાલમાન ૩૫ દિવસનું છે, તેથી તે પાત્રીયું કહેવાય છે તેમાં ૧૯ા ઉપવાસ કરવાના હોય છે

(૪) ચોથું ઉપધાન ચૈત્યન્તવાધ્યયન (અરિહંતચૈત્રયાજ્ઞ સૂત્ર) નું વહન કરવામાં આવે છે, તેનું કાલમાન ૪ દિવસનું છે અને તે ચોથું ઉપધાન છે, તેથી ચોક્કિયું કહેવાય છે તેમાં ૨ા ઉપવાસ કરવાના હોય છે

(૫) પાંચમું ઉપધાન નામસ્તવાધ્યયન (શ્રોગસ્સસૂત્ર) નું વહન કરવામાં આવે છે તેનું કાલમાન ૨૮ દિવસનું હોય છે, તેથી તે અઠ્ઠાવીનું કહેવાય છે તેમાં ૧૫ા ઉપવાસ કરવાના હોય છે

(૬) છઠું ઉપધાન શ્રુતસ્તર-સિદ્ધસ્તવાધ્યયન (પુકખરવર દીવટ્ટે, મિદ્ધાણ્ણ્યુદ્ધાણ્ણ્ય અને વૈયાવમ્મગરાણ્ણ્ય સૂત્રો) નું વહન કરવામાં આવે છે, તેનું કાલમાન ૭ દિવસનું હોય છે, પરંતુ તે છઠું છે, તેથી છક્કિયું છે તેમાં ૭ા ઉપવાસ કરવાના હોય છે

આ રીતે છ ઉપધાન સાથે વહન કરવામા આવે તો તે કાલમાન ૧૧૦ દિવસનું થાય અને તેમા કુલ ૬૭ ઉપવાસ આવે પરંતુ આટલો મમય સસારી મનુષ્યોની મિથરતા ન રહે, તે માટે તેના વ્રણ વિભાગો કરવામા આવે છે તેમા પહેલા વિભાગમા પહેલુ બીજુ, ત્રીજુ અને છઠ્ઠુ ઉપધાન સાથે વહેવામા આવે છે તેથી તેમા ૧૮+૧૮+૪+૭ મળી કુલ ૪૭ દિવસનો સમય લાગે છે ત્યાર પછી માળ પહેરવામા આવે છે બીજા વિભાગમા ત્રીજુ ઉપધાન વહન કરવામા આવે છે, અને ત્રીજા વિભાગમા પાચમુ ઉપધાન વહન કરવામા આવે છે

અહીં એટલી વાત લક્ષમા રાખવાની છે કે જો એક તાલિ વહેવાના ચાર ઉપધાનો પૈકી કોઈ ગાઢ કારણથી માત્ર પહેલુ અથવા પહેલુ અને બીજુ ઉપધાન જ વહન કરવામા આવે તો બાકીના ઉપધાન બાક વર્ષની અંદર વહન કરવા જોઈએ અને તો જ તે ગણતરીમા આવે ત્યાર પછી ગણતરીમા આવે નહિ તેમ જ ત્રીજુ અને છઠ્ઠુ ઉપધાન વહન કર્યા પછી છ માસની અંદર માળ પહેરવી જ જોઈએ, નહિતર ઉપધાન ફરી વહન કરના પડે

ઉપર ઉપવાસનુ જે પ્રમાણ બતાવ્યુ, તે કઈ રીતિએ ગણાય છે, તે પણ સમજી લેવાની જરૂર છે તિવિહાર કે ચઉવિહાર ઉપવાસ કરે તે એક ઉપવાસ ગણાય છે, અથવા ■ આયમિલ, ૩ નિન્વી, ૪ એકાસણા ૮ ચઉવિહાર પુરિમઠ્ઠ, ૧૨ તિવિહાર પુરિમઠ્ઠ કે ૧૬ દુવિહાર પુરિમઠ્ઠ કરે તે એક ઉપવાસ ગણાય છે આ ગણના પ્રમાણે દરેક ઉપધાન માટે દર્શાવેલ તપનુ પ્રમાણ નીચે પ્રમાણે પૂણ કરાવવામા આવે છે પહેલા અઢારિયામા ૬ ઉપવાસ અને ૬ એકાસણા એકતર કરાવે છે, તેના ૬+૨૬ મળી

૧૧૩ ઉપવાસ થાય છે અને દરેક એકાદશીને દિવસે ચંદ્રવિદાર પુરિમટ્ટ કરાવે છે, તે દરેકની ૨ આની=૩ ઉપવાસ ગણતા પુણ ૧૩ ઉપવાસ ઉમેરાતા ઉપવાસની મત્તા ૧૦૩ જેટલી થાય છે અર્ધી ૧૨૦ ઉપવાસને જે ૩ ઉપવાસ ખૂબ, તે એક એકાદશીના સ્થાને આયજિવિત-ક્રાંતિને પૂણ રવામા આવે છે અર્ધીએટલી ગણતા ૧૩૨૨ી છે કે માયજિવિત અને ઉપવાસના દિવસે કચ્ચામાં આવતા પુરિમટ્ટની ગણના વિશેષ તપમા યતી નથી, પણ તેની અતમ તજ થાય છે મુદિ ૫-૮-૧૪ અને વદિ ૮-૧૪ આ પાચ નિયિએ જે એકાદશી આવે તો અયજિવિત કરવું પડે છે, તેથી ઉપર કથા મુજબ તપ પૂર્ણ થાય છે બીજા અગરિયામા પણ આ રીતે જ તપ પૂર્ણ કરવામા આવે છે ચોથુ ઉપધાન ચાર દિવસનું છે તેમા પ્રથમ ૧ ઉપવાસ અને પછી ૩ આયજિવિત કરાવી ૩ રા ઉપવાસનો તપ પૂર્ણ કરાવવામા આવે છે અને છઠ્ઠુ ઉપધાન સાત દિવસનું છે, તેમાં પહેલો અને છેલ્લો ઉપવાસ અને વચ્ચે ૫ આયજિવિત કરાવી ૬ રા ઉપવાસનો તપ પૂર્ણ કરાવવામાં આવે છે

ત્રીજુ અને ચોથુ ઉપધાન જે ૬૫ અને ૨૦ દિવસનું છે, તે પહેલાં અને બીજા ઉપધાન વધન કરના । બીજા થાય તેની સાથે જ વધન ૨૧વામા આવે છે, તો તેમા પણ એકાદશી ઉપવાસ-એકાદશીની રીતે જ તપ કરવામાં આવે છે જે તે ખાસ જુદા રહેવામા આવે તો પ્રથમ ૨ ઉપવાસ અને પછી ૩ આયજિવિત અને છેલ્લો ઉપવાસ એમ ૧૨ રા ઉપવાસનો તપ પૂર્ણ કરવામા આવે છે પાચમા ઉપધાનમા પ્રથમ ૨ ઉપવાસ ને ઉપર ૨૫ આયજિવિત કરીને ૧૫ રા ઉપવાસનો તપ પૂર્ણ કરવામા આવે છે

શ્રીમદ્ધાનિગીથમૂનમા એમ કહ્યું છે કે 'જે ઉપધાન વધન ૬ નાજ બાકક હોય, વૃદ્ધ હોય અથવા તરુણ છતાં અશક્ત હોય તો ઉપધાનતપનું પ્રમાણ પોતાની શક્તિ અનુસાર પૂર્ણ કરવું', પણ હાલ એ વિધિ પ્રચલિત નથી

વાચનાના વિભાગો

સૂત્રપાઠ અને અને તેનો અથ અર્થ કરવો તે વાચના કહેવાય છે તેમા ઉપધાન વહન કરતી વખતે તેનો ઉદ્દેશ કરાય છે અને માળ પહેરાવતી વખતે સમુદ્દેશ તથા અનુસાર કરાય છે અર્થ ઉદ્દેશથી સૂત્રાર્થ અર્થ કરવાની આજ્ઞા, સમુદ્દેશથી તેને શિષ્ય અને પરિચિત કરવાનો આદેશ, તથા અનુસારથી તેનું સમ્યક્ ધારણ અને તેનો બીજાને વિનિયોગ કરવાની આજ્ઞા સમજવી

જે સૂત્રો માટે ઉપધાન વહન કરવામા આવે છે, તેની વાચના એક જ વખતે આપી દેવાતી નથી એવું તો માત્ર થોડા ઉપધાનમા જ બને છે, પરંતુ બાકીના બધા ઉપધાનોમા સૂત્રની વાચના વિભાગપૂર્વક જ અપાય છે અને તે વખતે તપનું પ્રમાણ ધ્યાનમા લેવાય છે એટલે જ ઉપધાનોમા ૨, ૨, ૩, ૧, ૩ અને ૨ એ પ્રમાણે વાચનાઓ આવે છે, અને તે નીચે પ્રમાણે અપાય છે

(૧) પહેલા ઉપધાનમા તપનું પ્રમાણ ૫ ઉપવાસ જેટલું થાય ત્યારે પચ-મગવ-મહાશુવચ્ચના પ્રથમ પાંચ પદોની પહેલી વાચના આપવામા આવે છે અને તપનું પ્રમાણ ૧૨મા ઉપવાસ જેટલું થાય ત્યારે તે સૂત્રની છેલ્લા ચાર પદોની બીજી વાચના આપવામા આવે છે

(૨) બીજા ઉપધાનમા તપનું પ્રમાણ ૫ ઉપવાસ જેટલું થાય ત્યારે શ્રીપ્રતિક્રમણ-શ્વતસ્કન્ધની 'જે મે જગા વિરાહિયા' સુધીની પ્રથમ વાચના આપવામા આવે છે અને તપનું પ્રમાણ ૧૨મા ઉપવાસ જેટલું થાય ત્યારે ઠામિ કાઉસ્સગ્ગ' સુધીની બીજી વાચના આપવામા આવે છે ધાર્મિક શિક્ષણના વર્તમાન પાઠ્ય પુસ્તકોમા

ઈરિયાવહી અને તસ્મ ઉત્તરી સૂત્ર જુદા જુદા હોય છે પરંતુ દેવેન્દ્રસૂરિદ્વિત દેવવદન બાધ્યમા તેને ઈરિયાવહી સૂત્રની 'પ્રતિક્રમણ'નામની આઠમી સંપદા કહેતી છે તાત્પર્ય કે તે શ્રી પ્રતિક્રમણ-શ્રુતસ્કન્ધનો જ એક ભાગ છે, તેથી બીજા ઉપધાનમા તેની વાચના અપાય છે

(૩) ત્રીજા ઉપધાનમા તપનુ પ્રમાણ ૩ ઉપવાસ જેટલું થાય ત્યારે શ્રી શક્રસ્તવાધ્યયનની 'પુરિષવ ગધહત્વીણ' મુધીની પ્રથમ વાચના અપાય છે, તપનુ પ્રમાણ ૧૧ ઉપવાસ જેટલું થાય ત્યારે 'ધમ્મવર્યાઉરતચક્કવટ્ટીણુ' મુધીની બીજી વાચના અપાય છે અને તપનુ પ્રમાણ ૧૬૫ ઉપવાસ જેટલું થાય, ત્યારે 'સન્વે તિવિહેણુ વહામિ' મુધીની ત્રીજી વાચના અપાય છે

(૪) ચોથા ઉપધાનમા તપનુ પ્રમાણ ૨૫ ઉપવાસ જેટલું થાય ત્યારે શ્રી ચેત્યસ્તવાધ્યયનની 'અપ્યાણુ વોસિગમિ' મુધી ૧ પૂર્ણ એક જ વાચના અપાય છે અર્થાત્ સન્વવોએ અરિહંત ચેષ્ઠઆણ અને અત્તતથ સૂત્ર બનેલી વાચના અહીં સાથે અપાય છે

(૫) પાંચમા ઉપધાનમા તપનુ પ્રમાણ ૩ ઉપવાસ જેટલું થાય ત્યારે શ્રીનામસ્તવાધ્યયનની ચરેલી ગાથાની પ્રથમ વાચના અપાય છે, તપનુ પ્રમાણ ૬ ઉપવાસ જેટલું થાય ત્યારે બીજી ત્રીજી અને ચોથી ગાથાની બીજી વાચના અપાય છે અને તપનુ પ્રમાણ ૧૫૫ ઉપવાસ જેટલું થાય ત્યારે પાંચમી, છઠ્ઠી અને સાતમી ગાથાની ત્રીજી વાચના અપાય છે

(૬) છઠ્ઠા ઉપધાનમા તપનુ પ્રમાણ ૨ ઉપવાસ જેટલું થાય ત્યારે શ્રી શ્રુતસ્તવસિદ્ધસ્તવાધ્યયન પૈવી પૂર્ણ શ્રુતસ્તવની પ્રથમ

વાચના અપાય છે અને તપનું પ્રમાણ હા ઉપવાસ જેટલું થાય ત્યારે સિદ્ધસ્તવ તથા વેદાવધ્યગરાણ સૂત્રની બીજી વાચના અપાય છે

અહીં મુમુક્ષુઓનું - આરાધકોનું એ વસ્તુ તરફ ધ્યાન જોયવામા આવે છે કે ઉપધાનતપનો મૂળ હેતુ ગુરુ પાસેથી વિધિપૂર્વક સૂત્રાર્થ ગ્રહણ કરવાનો છે એટલે તેની વાચના લેતી વખતે પૂરેપૂરો ઉપયોગ રાખવો અને ગુરુ જે પ્રમાણે સૂત્રની વાચના આપે તે પ્રમાણે જ તેને ગ્રહણ કરવી અર્થાત તેમાથી મનો, માત્રા કે ભીંડી આવીપાછી થઈ ન જાય તેની પૂરી સાવચેતી રાખવી તેઓ જ્યાં દૃસ્વ ઉચ્ચાર કરતા હોય ત્યાં દુસ્વ ઉચ્ચાર કરવો, દીર્ઘ ઉચ્ચાર કરતા હોય ત્યાં દીર્ઘ ઉચ્ચાર કરવો, અનુસ્વાર બોલતા હોય ત્યાં અનુસ્વાર બોલવું જોડાક્ષરો અમુક ઢબે બોલતા હોય ત્યાં તે પ્રમાણે બોલવા અને જ્યાં સપદા પૂરી થવાના કારણે થોડો વિરામ લેતા હોય ત્યાં તે પ્રમાણે વિરામ લેવો

સૂત્ર અશુદ્ધ ભણવાથી તેમ જ ભણાવવાથી દોષના ભાગી થવાય છે અને વ્યજનશુદ્ધિ નામના જ્ઞાનાચારના છઠ્ઠા અંગનું પાલન થતું નથી, બિલકુલ અતિચાર લાગે છે, એ વાત લક્ષમા રાખીને સવ પ્રવૃત્તિ કરવી

વગી એટલી સ્પષ્ટતા કરવી પણ ઉચિત ગણાયે કે મોટા સમુદાય એક જ ઢબે પ્રતિપૂર્ણસ્વરે ઘોષપૂર્વક સૂત્ર બોલતો હોય તો બીજા દીકાને બોલવામા સહાયતા થાય છે, વાતાવરણ પર તેની અદ્ભુત અસર પડે છે અને ભાવનો ઉત્તમ થવામા તે એક પ્રબળ નિમિત્ત બને છે

(દ) ઉપધાનના દિવસ, તપ અને વાચનાનો યત્ર

ઉપધાનનું નામ	પાંચ (૧)	પાંચ (૨)	પાંચ (૩)	પાંચ (૪)	પાંચ (૫)
૧. પચમ ગલ-મહાશ્વેત્ર સ્વપ્ન (નમસ્કાર મંત્ર)	૧૨	૧૨	૧૨	૧૨	૧૨
૨. પ્રતિક્રમણ-શ્વેતસ્વપ્ન (મિત્રિયાવહી, તસ્વપ્નસેત્ર)	૧૨	૧૨	૧૨	૧૨	૧૨
૩. શકિતવાધ્યયન (નમોતથુલ્ય સેત્ર)	૩૫	૧૨	૧૨	૧૨	૧૨
૪. શ્વેતસ્વવાધ્યયન (આરિ કૃતચોદિઆણ, અત્તસ્વસેત્ર)	૪	૨	૨	૨	૨
૫. નામ સ્તવાધ્યયન (લોગસ્વસેત્ર)	૨૮	૧૫	૧૫	૧૫	૧૫
૬. શ્વેતસ્તવ - સિદ્ધસ્તવા ધ્યયન (પ્રિયપ્રવરદીવડે સિદ્ધાણ બુદ્ધાણ ૬ વેયાવચ્ચગરાણ સુત્ર)	૬	૧૫	૧૫	૧૫	૧૫

૭

ક્રિયાદર્શન

ઉપધાનમા પ્રવેશ કરનારે દરરોજ નીચે પ્રમાણે ક્રિયા કરવાની હોય છે

(૧) સનારે ચાર વાગે બિઠી ત્રણ નવકાર ગણી, લઘુશ કાદિકથી પરવારી, સ્થાપનાજી સમક્ષ ઇરિયાવહી કરી, ગમણાગમણે આલોવ્યા બાદ કુસુમિણ-દુસુમિણનો (કુસ્વપ્ન અને દુસ્વપ્ન નિમિત્તનો) કાઉત્સગ્ગ કરવો. પછી ઉપધાનનિમિત્તે ચો (૧૦૦) લોગસ્સનો કાઉત્સગ્ગ વિધિપૂર્વક કરવો.

(૨) ત્યાર બાદ પઠિછમણ કરવું, તેમા અઠ્ઠાઈ જેસુ સૂત્ર બોલવા અગાઉ અહોરાત્રિનો પોસહ લઈ લેવો. પઠિછમણ પૂરું થયે પાંડ લેહણ કરી, ઠાંજે લઈ, દેવવદન કરવું.

(૩) પછી વસંતિચોધન કરી, ગુરુમહારાજ પાસે જવું અને ક્રિયાભૂમિનો ઠાંજે લઈ, પવેયણા (પ્રવેદન)ની ક્રિયા કરવી. પછી સન્નિધાય કરવી. પછી 'રાઈઅ મુહપતા' કરવી.

(૪) પછી ૧૦૦, ખમાસમણા હઈ, હહેરાસર જવું અને આઠ થુઈ (સ્તુતિ) પૂવક દેવવદન કરવું.

(૫) સૂર્યોદય થયા બાદ ૭ ઘડી પછી પોરિસી (પૌરુષી) બણાવવી.

() નમસ્કારમંત્રની ૨૦ બાધી નવકારવાળી ગણવી. અથવા તેના સ્થાને જીવચિત્તાર, નવતત્ત્વ આદિ પ્રકરણોની ૨૦૦૦ ગાથાનો સ્વાધ્યાય કરવો. અહીં એક ગાથાનું પ્રમાણ એક નવકાર પ્રમાણે સમજવું.

(૭) પુરિમઠ્ઠનો સમય થાય એટલે પચ્ચકખાણ વિધિપૂર્વક ખારવું અને એકાસણ કે આયનિવનો દિવસ હોય તો આહાર કરીને બિઠ્યા પછી ઇરિયાવહી પાંડિછમી જગચિંતામણિ સૂત્રથી જયવીરરાય પયત ચૈયવદન કરવું. બપોરે સ્વાધ્યાય કરવો.

(૯) સાંજે ચાર વાગે પડિલેલુ ક્યાં પછી, ત્રીજી વારનું દેવવદન કરી ગુરુમહારાજ પાસે ક્રિયા માટે જવું અને ત્યાં પછી દેવનિઝ પડિલેલુ કરવું

(૧૦) રાત્રે ગુરુમહારાજની આજ્ઞા લઈને સવારાપોરિમી બજાવવી અને મૂતા પહેલાં કનકા રૂના પૂમડાં બાલવવા કે તેને કુડવ કહેવામાં આવે છે

ક્રિયાઓના આ ક્રમનું સૂક્ષ્મ અવલોકન કરીશું તો જણાયે કે ઉપધાનમાં પ્રવેશ કરવાથી સમ્યગ્દર્શન, સમ્યગ્જ્ઞાન અને સમ્યક્ ચારિત્રની ઉપાસના મારી રીતે કરી શકાય છે દિવસમાં ત્રણ-ચાર વાર દેવવદન કરવાથી સમ્યગ્દર્શનની શુદ્ધિ થાય છે, રાજ બે હજાર ગાથાનો સ્વાધ્યાય કરવાથી કે તેટલા નમસ્કાર મંત્રનો જાપ કરવાથી સમ્યગ્જ્ઞાનની વૃદ્ધિ થાય છે, અને અહોરાત્રિ પોસહમાં રહેવાથી સમ્યક્ ચારિત્રનું પાલન પણ થાય છે ઉભય દેહનું પ્રતિક્રમણ ચારિત્રની શુદ્ધિ કરનારું છે વળી ઉપધાનમાં રહેતા દાન, શીલ, તપ અને બાવ એ ચાતુરવિધિ ધર્મનું ઉત્તમ આશયન થાય છે ઉપધાનમાં રહેનારો આત્મા સર્વ છુવોને અભય-દાન આપે છે, નિરંતર પોસહમાં રહી શીલનું પાલન કરે છે, તપ તો રાજ ચાતુરજ હોય છે અને સદા સત્મગમાં રહેવાથી ભાવનો ઉત્તમ પણ અધિક થાય છે

યોગની પરિભાષામાં કહેવું હોય તો એમ કહી શકાય કે ઉપધાનમાં ભક્તિયોગ, જ્ઞાનયોગ અને કર્મયોગનો સુંદર મમન્વય છે, કારણ કે સમ્યગ્ દર્શનથી શુદ્ધિ કરનારી મર્વ ક્રિયાઓ ભક્તિયોગ છે, સમ્યગ્ જ્ઞાનની વૃદ્ધિ કરનારી સર્વ ક્રિયાઓ જ્ઞાનયોગ છે, અને સમ્યક્ ચારિત્રની પુષ્ટિ કરનારી મર્વ ક્રિયાઓ કર્મયોગ છે મહી એ પણ સ્પષ્ટ કરવું જોઈએ કે એક હઠયોગી આનન, પ્રાણાયામ તથા નેત્ર, ધ્યાતી, ઘસી આદિ યૌગિક પ્રક્રિયાઓ દ્વારા

ગરીર તથા મનની શુદ્ધિ કરી પરમાનંદની પ્રાપ્તિ કરવા માટે પ્રયત્નશીલ રહે છે તેના કરતા તપશ્ચર્યાપૂર્વક ધ્યાન ક્રિયાઓ વધારે સહેલાઈથી અને વધારે ઝડપથી ગરીર તથા મનની શુદ્ધિ કરી પ્રશમનની પ્રાપ્તિ કરાવે છે અને તે દ્વારા પરમાનંદની અપૂર્વ માન્ય માણી ગકામ છે.

ત્યા ધાર્મિક વાતાવરણ ધમધમતુ રોય અને સવાર-સાજ 'જ્ઞાનમિ સત્યજીય' ના પાઠ જોલી સર્વ જીવોને ખમાવવામા આવતા હોય, ત્યા વિશ્વબધુત્વની ભાવના ખીટ્ટે એ સ્વાભાવિક છે, અને ત્યા 'શિવમસ્તુ સર્વજગત' ની ભાવનાનું નિતર રક્ષણ આવુ હોય ત્યા સર્વો યની ભાવના વિકાસ પામે એમા પણ કંઈ આશ્ચર્ય નથી જેઓ સમાજસેવા, રાષ્ટ્રહિત તથા માનવતાના વિકાસમાં રસ લે છે તેમણે એ જાણવું જરૂરી છે કે શુદ્ધિ અને સંયમની સાધના વડેજ સાચો પરાપકાર કરી શકાય છે અને તે શુદ્ધિ તથા સંયમની સાધના કરવા માટે ઉપધાન તપનું અનુષ્ઠાન એક સુદર સાધન છે આરાધક આત્માએ ઉપધાનનું આ સુદર સ્વરૂપ નજર અમક્ષ રાખીને જ સર્વ ક્રિયાઓ કરવાની છે.

૮

દિવમ પડવાના કારણો

જો ઉપર બતાવેની દરેક ક્રિયા જરાબર થાય અને તેમા બૂલ-ચૂક કે ગફતત થાય નહિ તો બધા દિવસો લેખામા આવે છે પણ તેમા અમુક પ્રકારની બૂલ-ચૂક કે ગફતત થાય તો દિવસ પડેલો ગણાય છે, એટલે તપ લેખે લાગે છે પણ પોસહ ગણનામા આવતો નથી, તેથી એટલા પોસહ પાછળથી કરવા પડે છે જો આ પોસહ ઉપધાનની સાથે સાથે જ થાય તો આતરે ઉપવાસ એવાનણથી કરી શકાય છે, પણ ઉપધાનમાથી ઠીકજ્યા પછી કરનામા આવે તો ઉપવાસપૂર્વક આઠ પહોરના જ કરવા પડે છે.

દવે જે કારણોએ દિવસ પડે છે તેની યાદી આપીશું

(૧) જે એકાદશી, નિવ્વી કે આયબિવ કરીને ડાખા પછી અથવા ઉપવાસમા દોડ વખતે વમન (ઉલ્ટી) થાય અને તેમા અનાજનો દાણો નીકળે, અગર ભોજનનો અથ નીકળે. દા ત દીલી દાળ મ્દી જેવું પણ નીકળે;

(૨) જે અત એક મૂકવામા આવે,

(૩) જે સચિત્ત કાચી વિગય અથવા લીટોતરી બાવામા આવે

(૪) જે પચ્ચક્રખાણ પારવુ ભૂતી ભય,

(૫) જે વાપર્સ પટ્ટી (ભોજન કર્યા પછી) ચૈત્યવ દન કરવું

રહી ભય,

(૬) જે દંદાસર જવાનું ભૂતી ભય,

(૭) જે દેવવદન કરવાનું ભૂતી ભય,

(૮) જે સાજની ક્રિયા કર્યા પછી અને સવારની ક્રિયા કર્યા

પહેલા રથ દિલ-વડીનીતિ જવું પડે,

(૯) જે સચારાપેરિમી ભણાવરી રહી ભય,

(૧૦) જે મુદપત્તો ભૂતી ભય અને સો ડગલ્સ કે તેમી

આગળ ભય, (મિનપ્રશ્ન)

(૧૧) જે મુદપત્તી કે બીજ ઉપકરણો ખોઈ નાખે,

(૧૨) જે માખી, માકડ, જૂ વગેરે ત્રસ છવો પેતાના હાથે

મરી ભય

(૧૩) સમુદાયે પહિલેહણ કરીને કાળે ઉદરો દોય ત્યાર પછી

દોઈ એકાદી પહિલેહણ કરે તો તેણે પણ કાળે ઉદરો નેઈએ

જે તેમ ન ઉદરો દોય તો દિવસ પડે

શ્રીઓ ઋતુધમમા દોય, ત્યારે જેટલા દિવસ અવારની

ક્રિયા કરે તેટલા દિવસ પડે

૯

આલોચણ આવવાના કારણો

જે વિરાધના, અતિચાર, સ્ખલના, ભૂલ કે ગફલતને માટે શુરુએ આપેલું પ્રાયશ્ચિત્ત ગ્રહણ કરવું પડે છે, તેને 'આલોચણ આપ્યું કે આલોચણા આવી' એમ કહેવાય છે. અહીં સમજવાનું એટલું છે કે પ્રાયશ્ચિત્તો મુખ્યત્વે દશ પ્રકારના છે અને આધિકાર લેદથી તેા અનેક પ્રકારના છે પરંતુ સામાન્ય અતિચાર આલોચના-પ્રાયશ્ચિત્તને યોગ્ય હોય છે, તેન જ દૂકમા આલોચણ કે આલોચણા કહેવામા આવે છે (કેટલાક તેનો અપભ્રંશ કરીને 'આલવણ' એવો પ્રયોગ પણ કરે છે)

ઉપધાન-તપમા જે કારણોએ આલોચણા આવે છે, તેની યાની નીચે મુજબ છે

(૧) જે પડિવેહણ વિનાનું વસ્ત્ર વાપરે,

(૨) જે મુહપત્તી અને ચરવળો એક હાથ (હસ્તાવગ્રહ)થી ફર મહે

(૩) જે માઠામાથી એક નીકળે,

(૪) જે કપડામાથી કે શરીર ઉપરથી જ નીકળે,

(૫) જે નવકારવાળી ગણતા હાથમાથી પડી જાય અથવા ખોઈ નાખે,

(૬) જે રૂના પૂમડા (કુડલ) કાનમા ન નાખે અથવા ખોઈ નાખે,

(૭) જે પડિવેહણ કરતા, નવકારવાળી ગણતા કે ખાતા ખાતા ખોલે,

(૮) જે સ્થાપનાચાલુ પડી જાય,

(૯) જે કાળમાથી જીવતું કલેવર અથવા સચિત્ત ખીજાદિ નીકળે,

(૧૦) જો પુરુષને સ્ત્રીનો અને સ્ત્રીને પુરુષનો સંબંધો થાય કે તિર્યક અથવા સચિત્તનો સંબંધો થાય,

(૧૧) જો દિવને નિદ્રા લે,

(૧૨) જો દીવાનો અગર વીજળીનો પ્રગટ લાગે,

(૧૩) જો માથે કામગી નાખવાના કાગળા કામગી નાખ્યા

વિના ખુદી જગામા જાય,

૧૫ જો વાગમા સ્વદિવ જાય,

(૧૬) જો બેઠાં જેમ પ્રતિકંભણ કરે અને ખમાસમણાં હે,

(૧૭) જો ઉઘાટે મુખે જોલે,

(૧૮) જો શરિરે કાચાપોરિથી બણાવ્યા પહેલાં નિદ્રા લે

અને પછી સવારપોરિસી બણાવે

(૧૯) જો કાલ વખતે માથે કટાસણ નાખીને જાય,

તો અલોચનુ આવે છે, માટે ખાસ ઉપયોગ રાખવો

આ તિવાય બીજા પણ અનેક કારણો અલોચનુ આવે તેવા છે, પરંતુ તે પ્રસંગોપાત જણી લેવા તેની અલોચનુ ગી આપવી, તે શુરંગમ્ય હકીકત છે

જો કંઈ પણ પ્રગટ વિરાધના ન થઈ હોય તો પણ હરેક ઉપધાનના ચોથા ભાગ જેટલું તપ અલોચનુ તરીકે આપવામા આવે છે અને તે ઉપધાનમાંથી નીકળ્યા પછી પોસહ સાથે કરવાનું હોય છે તેની સાથે સમ્રાજ્ય-સ્વાધ્યાય અને ધ્યાન પણ કરવાનાં હોય છે દાખલા તરીકે પહેલા ઉપધાનમાં કંઈ વિરાધના ન થઈ હોય તો પણ ૩ અલોચનિના પોમહ ઉપવાસથી કરવા અને ૧૦૦૦ સ્વાધ્યાય કરવો, અર્થાત્ ૬૦ નવકારવાગી જાપી ગણવી એટલી અલોચનુ તો અવશ્ય આપવામા આવે છે આ પ્રમાણે હરેક ઉપધાનનું સમજી લેવું આ પ્રકારની અલોચનુ આપવાનો હેતુ અનન્યતા જે કંઈ હોયો થયા હોય કે સ્મૃતિમા ન આવતા હોય તેની શુદ્ધિ કરવાનો છે

૧૦

ક્રિયા અંગે જાણના જેવી બાબતો

(૧) ક્રિયા કરતા સ્થાપનાચાલણ અને ક્રિયાકારકની વચ્ચે મનુષ્ય અને પર્યેન્દ્રિય તિર્યચની આડ ન પડે તે ધ્યાન રાખવું

(૨) ઉપધાનમાં કે અન્ય દિવસે પોસહ પ્રથમ પ્રહરમાં જ લઈ શકાય છે. પછી લીધેલો પોસહ સંપૂર્ણ દિવસ-પોસહમાં ગણાતો નથી તેથી તેની સાથે રાત્રિનો પોસહ અવશ્ય લેવો પડે છે તેમાં સેસ દિવસરત્ત 'પન્નગુલાસામિ' પાઠ બોલાવે .

(૩) સવાર-સાજ પવેયણાની ક્રિયામાં જતા પડિવેહણમાં જતા, સ્થિતિ માનુ કરવા જતા, દહેરાસરે દર્શન કરવા જતા કે દોઈપણ કારણે મો (૧૦૦) ઠાલા ઉપરાત જવું પડે ત્યારે ઇરિયાવહી પડિછમીને 'ગમણાગમણે' આવોવવા જોઈએ.

(૪) સાજના પડિવેહણમાં મુકમી પચ્ચકખાણ કર્યું હોય તો પડિવેહણ પછી વિધિપૂર્વક પચ્ચકખાણ પારીને માણી વાપરી શકાય અને પાણી ચૂકવ્યા પછી જ દેવવદન કરી શકાય

(૫) શ્રાવિકાઓએ સવાર અને સાજ ક્રિયા કરતી વખતે ફરીથી પડિવેહણના અને પોસહના તથા દેવસિઅ મુહુપત્તીના આદેશો માગવાના હોય છે. શ્રાવિકાએ ગુરુમહારાજ પાસેથી આદેશ માગેલા હોવાથી તથા ગુરુમહારાજ પાસે દેવસિઅ પડિછમણ કરવાનું હોવાથી ક્રિયા વખતે ફરીથી એના આદેશ માગવાની જરૂર રહેતી નથી, તેમજ પડિછમણ ગુરુમહારાજ સાથે કરવાનું હોવાથી દેવસિઅ મુહુપત્તી પણ પડિવેહણની હોતી નથી

() ઉપધાનતપ પૂર્ણ થતા પત્રીના પવેયણામાં પણ દિવસ પડે તો દિવસની વૃદ્ધિ થાય .

(૭) દરેક ક્રિયા કરતી વખતે મનની ચચળતા તથા કાયાની ચચળતા ઠોડી ઉપયોગ રાખવો, નહિ તો આલોચણા આવે છે

(૮) મુહુર્તીનું ચક્રિયેહુષ્ ૫૦ બોલપૂર્વક કરવું જોઈએ જો બોલ ન આવડે તો શીખી લેવા જોઈએ

(૯) ઉપધાન સંબંધી કે અન્ય પોસહમા ધાખળી માથે નાખવાના દાળ વખતે જગાએ જોડલે ખુદલામાં જવું પડે તો કામળી જોગીને જવું પણ કટાસણું જોગીને જવું નહિ જોડવી કામળી પર બે ઘડી મુધી બેસવું કે સૂવું નહિ

(૧૦) સો ખમાસમણા દેવી વખતે પ્રથમ ઉપધાન ચાલતું હોય તો પ્રારભમાં શ્રી ખચમગલ મહાશુતસ્કન્ધાય નમો નમ બોલવું બીજું ઉપધાન ચરૂ થાય ત્યારે શ્રી પ્રતિકમણ શુતસ્કન્ધાય નમો નમ એ પ્રમાણે બોલવું એ રીતે દરેક ઉપધાન વખતે તેનું નામ લખને નમસ્કાર કરવો

૧૧

કેટલીક અગત્યની માહિતી

(૧) ઉપધાનમાં હોય ત્યાં મુધી પુરુષથી સૌર કરાવી ચક્રાત્મ નથી હનમત કરવી શકાતી નથી)

(૨) ઉપધાનમાં શરીરે તેલ જોળાવવાનો નિષેધ છે તે માટે પ્રબળ કારણ ઉત્પન્ન થાય તો શુરની આજ્ઞા લખને પછી જ જોળાવી શકાય

(૩) વાચનાના દિવસે સ્ત્રીઓ માથે તેલ નાખી શકે છે, પણ માથું જોગી શકતી નથી

(૪) ઉપધાનમાં દાખલ થયા પછી શુરને પૂછ્યા વિના પોતાની એજે કોઈ પણ વસ્તુ બહારથી મંગાવી શકાતી નથી

(૫) વરસાદનું આવકું અખળદૃષ્ટિ કહેવાય છે, પણ તેની ઉપધાનમાં દિવસ વધતો નથી

(૬) કાર્તિકાદિ ત્રણ ચાતુ માસમાં અઢી દિવસની અમળગણતરી ગણાય છે, તે ઉપધાનમાં ગણાતી નથી

(૭) ચાતુર્માસમાં ઉપધાન વહન કરનાર પાટ-પાટલા વાપરે તે ઇન્દ્રવાયોધ્ય છે

(૮) ઉપધાન-વાહક સ્ત્રીએ માગે ચાલતા ગીત-ગાન કરવાનું નથી (હીર પ્રશ્ન)

(૯) ઉપધાનમાંથી નીકળવાના દિવસે એકામણું કરવું જોઈએ અને રાત્રિપોષધ લેવો જોઈએ

(૧૦) નાણું વહેલામાં વહેવી આવે સુઠ દશમે માઠી શકાય છે

(૧૧) પ્રબળ કારણ હોય તો હસ્તિયાને પહેલે દિવસે માળ પહેરી શકાય છે, પણ તેમ કરવું પડે તો તે દિવસે પંચેણું કરાવી પહેલી વાચના આપીને પછી માળ પહેરાય છે

(૧૨) ઉપધાનમાંથી નીકળ્યા પછી જો માળ પહેરવામાં આવે તો માળ પહેરવાના દિવસે ઉપવાસ કરવો પડે છે

(૧૩) માળ પહેરાવનારે પણ તે દિવસે જોછામાં જોછું એકાસણાનું તપ કરવું પડે છે

(૧૪) માળ સંબંધી જે દ્રવ્ય ઉત્પન્ન થાય છે, તે સર્વ દેવ-દ્રવ્ય ગણાય છે (સેન પ્રશ્ન)

(૧૫) નિંની કે આવગિતના દિવસે જન્મવાના મધાનમાં જ્યેષ્ઠામગલ' બોલવા પૂર્વક પ્રવેશ કરીને કાળે અદિ લઈને, યાત્રી વાજ આદિ પૂજીને પછી બેસવાનું હોય છે

૧૨

ઉપયોગી સૂચનાઓ

(૧) ઉપધાનમાં જાગ્રિ કરનાર જાગૃતશક્તિઓ અનેક વસ્તુઓ બનાવે પણ ઉપધાન કરનારે જેમ જાને તેમ જોઈ દ્રવ્યો વાપરવા, ઉપયોગ નાખવો અને જોજનમાં આસન્નિ સંખવી નહિ

(૨) મળવા આવનાર સગાસંબંધી સાથે જરૂર પૂરતી જ ઉચિત ધાર્મિક વાત કરવી, પણ સંસાર-વ્યવહારની વાતો કરવી નહિ

(૩) અદર અંદર નકામી વાતો કરવી નહિ

(૪) કોઈની નિંદા-કુવંદી કરવી નહિ

(૫) એક બીજા સાથે કોઈપણ કારણે કલંશ-ક ઠાસ કરવો નહિ કોઈ આત્મા અજ્ઞાનવશ થઈ કંઈ કલંશનું કારણ બિંબુ કરે તો સહનશીલતા રાખી હામાધર્મ સાચવવો

(૬) શુદ્ધ પાસે ક્રિયા કરવાના નહીં કરેલા સમય પહેલાં હાજર થવું, એ વિનય છે

(૭) વ્યાખ્યાન નિયમિત સંપૂર્ણ સાંભળવું જોઈએ

(૮) સામુદાયિક પાઠશા, ઘડા, યાગીઓ વગેરે પડિવેહવામાં મહા લાભ છે

૧૩

વિધિ અંગે કેટલાક મ કેતો

ખમાર ખમાસમજ ખમાસમજનો પાઠ ‘ નિમીલિધ્યાએ’ સુધી બોલી ચરવવાથી સંકાસ પડિવેહવાપૂર્વક જે હાથ, જે ઠીંચણ અને મગ્ગ ભૂમિએ લગાડી ‘મ યએણ વદામિ’ બોલતાં નમસ્કાર કરવો તેને ખમાસમજ દીધું દેવાય છે

ઇચ્છાં ઇચ્છાકારેણુ સદિસહ ભગવન્ !

ઇચ્છાં ભાં ઇચ્છકારિ ભગવન્ !

ગુન્નં ગુરુવચન

ઇરિયાં ઇરિયાવહી

ઇરિયાવહી પડિક્કમણ્

(૧) ખમાં હઈ 'ઇચ્છાં ઇરિયાવહી પડિક્કમામિ !'

ગુન્નં પડિક્કમેહ

(૨) ઇચ્છ, ઇચ્છામિ પડિક્કમિઉ (આપુ ઇરિયાવહી સૂત્ર)

(૩) તસ્સ ઉત્તરી, અન્નત્થ સૂત્ર

(૪) એક લોગસ્સ (ચ દેસુનિમ્મલ્લયરા સુધી)ને કાઉત્સગ્ગ

(૫) પારી પ્રગટ લોગસ્સ કહેવો આટલી ક્રિયાને
ઇરિયાવહી પડિક્કમણ્ કહે છે

મુહં મુહપત્તી

કાઉં કાઉત્સગ્ગ

પડિં પડિલેહણા

વસતિરોગ્ગન—ક્રિયા કરવાના સ્થાનની આસપાસની સેા
કમલા જેટલી ભૂમિ તપાસી લેવી અને તેમા મનુષ્ય કે તિર્યચ્ચતુ
શબ પડયું હોય કે તેમા હાડ માસ રુધિરાદિ પડ્યા હોય તે
ફર કરાવવા તેને વસતિરોગ્ગન કહે છે

૧૪

ઉપધાન-પ્રવેશ

ઉપધાન વહન કરાવવાનું કાર્ય અમુક ગૃહસ્થ કે ગૃહસ્થે
તરફથી અથવા સઘ-સમુદાય તરફથી કરાવવામા આવે છે અને
તપસ્વીઓને રહેવા માટે, આયજિલ-એકાસણું કરવા માટે,

સ્વદિલાદિ માટે, રાત્રે શયન કરવા માટે સગવડ કરવામા આવે છે તેમા ખામ ધ્યાન રાખવાનું એટલું જ કે જમા હવજ તુઓના ઉપદ્રવથી રક્તિત જોઇએ, જોજ ન લાગે તેવી જોઇએ અને યથા-સ્થાને ચદરવા બાધેલા હોવા જોઇએ સ્ત્રી-પુરુષોના સ્થાન અલગ જોઇએ, તેમ સામસામા પછુ ન જ જોઇએ પરંવવાના સ્થાન પછુ અન્યોન્ય દષ્ટિ ન પડે તેવા જોઇએ

ઉપધાન વહન કરાવનાર તરફથી તેની ચરૂઆતનું મુદૂર્ત જોવરાવવામાં આવે છે તે અનુસાર શુભ દિવસે ઉપાશ્રયમા કે બીજા કોઈ યોગ્ય સ્થાનમા નદી (નાલ) માડવામાં આવે છે અને પ્રવેશ કરવાની બધી ક્રિયા શુરૂ મહારાજ તેની સમક્ષ કરાવે છે

ઉપધાન વહન કરનાર અમુક ઉપધાનમા પ્રવેશ કરવાના દિવસે સવારમા પ્રતિક્રમણ, પરિવેરણ અને દેવવહન કરીને જિનમન્દિરે જાય અને દર્શન-પૂજા કરીને ઘરે આત્યા પત્રી ત્રણ નવકાર ગણીને નીકળે તે ત્રીપો ક્રિયા કરવાના સ્થાને શુરૂ મહારાજ પાસે પહોચી જાય જોઓ ઋદ્ધિમત હોય તે ગાજતેવાજતે શુરૂ મહારાજની સમીપે જાય

પછી અક્ષત અને શ્રીફળની અંજલિ બરી નદીને ત્રણ પ્રદક્ષિણા આપે, ત્યારે દરેક બાજુ એક એક નવકાર ગણે અને અંજલિમાના અક્ષત તથા શ્રીફળ પ્રશુ પામે મૂત્રી દેઈ પોસહના ઉપકરણો ગ્રહણ કરી, ખમાં ઇરિયાં પરિક્રમી પોસહ લેવાના વિધિ પ્રમાણે પોસહ ગ્રહણ કરે પછી ખમાં દેઈ મુહૂં પરિવેરવાનો આદેશ માગી મુહૂં પાડવેળી, ખમાં દેઈ હાય જોડીને કહે 'ઈન્ડકારી ભગવન્! તુમહે અમ્હ પ્રથમ ઉપધાન પચમ ગવ મહાવતસ્કન્ધ ઉદ્દેમાવળી નદીકરાવળી દેવવદાવળી વાચનિયેપ કરે (શુભ વં 'કરેમિ')

પછી ઉપધાનમાં પ્રવેશ કરનાર 'ઈન્દ્ર' કહી, અવગ્રહમાં પ્રવેશ કરી, ગુરુ ખાસે વાસમેષ કરાવે અને અવગ્રહથી બહાર નીકળી ખમાં દેઈ કહે 'ઈન્દ્રકારી ભગવન્' તુમ્હે અમ્હ પ્રથમ ઉપધાન પચમ ગલમહાશુનમ્કન્ધ ઉદ્દેસાવળી, નંદી કરાવળી, વાસનિશ્વેષ કરાવળી દેવવદાવો (શુન્ વન્ 'વદાવેમિ')

પછી આરાધક ખમા દેઈ ચૈત્યવદન કરવાનો આદેશ માગે અને ગુરુ ચૈત્યવદન કરાવી આઠ સ્તુતિપૂર્વક દેવવદન આવન-કાઉન્ નદીસૂન વગેરે નદીને લગતી તથા ૭ ખમાં આદિની જે ક્રિયા કરાવે તે પ્રમાણે આરાધક સર્વ ક્રિયા કરે એટલે પ્રથમ ઉપધાનમાં વિધિપુર સર પ્રવેશ થયેલો ગણાય છે

બીજા ઉપધાનમાં પ્રવેશ કરતી વખતે પણ નદીની ક્રિયા કરવાની હોય છે પરંતુ પછીના ચાર ઉપધાનમાં નદીની ક્રિયા કરવાની હોતી નથી, તેમજ તે વખતે દેવવદન પણ વિસ્તારથી કરાતું નથી

૧૫

સવારની ક્રિયા

દરરોજની ક્રિયાનું જે વર્ણન સાતમા પ્રકરણમાં કર્યું છે, તેનો સંપૂર્ણ વિધિ આરાધકોએ જાણવાની જરૂર છે, તેની હવે પછી તેનું ક્રમશઃ દર્શન કરાવીશું

આરાધક સવારે ચાર વાગે જિહ્વી, ત્રણ નવકારે ગણ્યા પછી લઘુશકાદિકથી પરવારી સ્થાપનાજી સમક્ષ ઇન્દ્રિયાવહી કહી ગમણા ગમણે આલોવે, ત્યારે નીચેનો પાઠ બોલે

(૧) ગમણાગમણેનો પાઠ

ધર્મામમિતિ, જ્ઞાપાસમિતિ, એષણાસમિતિ, આદાનશ ડમન્ત

નિકળેવણામમિતિ, પાતિષ્ઠાપનિમલ્લિત્તિ એ નેત્ર
વચનગુપ્તિ, કાયગુપ્તિ-એ પાત્ર મનિત્તિ, એ નેત્ર
પ્રવચનમાતા થાવકતણે ધર્મે સામવિકરેત્તુ એ નેત્ર
ચેરે પાણી નહિ, ખડન-વિતધના વર્ગે એ નેત્ર
વચન, કાયાએ કરી મિચ્છા મિ દુકલક

(૧) એ લોભરસના કાઉત્સમનો વિવ

પછી હુમુમિલ્લ-હુમુમિલ્લ નિમિત્તે ક્રમ જુ ક્રમ
નિમિત્તે સો લોભરસનો નડો કરે તેમ કરે
પડિલ્લમી ખમાં હઈ એમ કહે 'ક્રમ' કરે હુમુમિલ્લ
પચમગલમહાશુનકથ આપવર્તે ૧૦૦ ૨૦૦ ૩૦૦
૪૦૦ યોવી પચમગલ મહાશુન-૫ આપવર્તે ૨૦૦૦
૬૦૦૦ ગઉત્સમ વદણવર્તિઆએ ૦ અનર કી, એ દરજ્જા
કાઉં ચહેસુ નિં મુખી કરે એ ૧૦૦૧ કરે દરજ્જા
કહે ઉપધાન બદલાય ત્યારે તેનું નામ

પછી શરૂઆત પડિલ્લમલ્લ કરે, ૧૦૦૦૦ ૨૦૦૦૦ ૩૦૦૦૦

(૨) પાસહ લેવાનો નિધિ

(૧) પડિલ્લમલ્લમા કંવાલુકદની શરૂઆતે મહા પડ
નમોત્પલ્લ કહી ઇતિયાવલ્લ શરૂ

(૨) પડી ખમાં હઈ ઇતિયાવલ્લ શરૂ
એમ કહે * પડિલ્લમલ્લ (પડિલ્લમલ્લ)

(૩) પડી ઇતિયાવલ્લ શરૂ
ઇતિયાવલ્લ પાસહ સદિસાર્દુ ૧૦૦૦૦ ૨૦૦૦૦ ૩૦૦૦૦
૪૦૦૦૦ ૫૦૦૦૦ ૬૦૦૦૦ ૭૦૦૦૦ ૮૦૦૦૦ ૯૦૦૦૦ ૧૦૦૦૦૦

* ગભી લીંગ કરીને ૭ સપ્તે આરે ૧૦ વચન

(૪) પછી ઇચ્છ કહી ખમાડ દેઈ કહે ઇચ્છાં પોસહ ઠાઉં ?
| ઠાઓ, (ઠાએહ)

(૧) પછી ઇચ્છ કહી, નવકાર ગણી, ઇચ્છકારિ ભગવન્ પસાય
કરી પોસહ દ ઠક ઉચ્ચતવોછ એમ કહે, ત્યારે ગુરુછ
નીચેનો પાઠ ઉચ્ચતવે ગુરુછ પાઠ બોલે અને આરાધક
પામે બોલાવસવે ત્યારે પાઠ ઉચ્ચતવો કહેવાય

(૪) પોસહ લેવાનું પચ્ચકખાણુ

“કરેમિભ તે પોસહ, આહારપોસહ દેસઓ સંવઓ,
સરીરસહારપોમહ સંવઓ, બભચેરપોસહ સંવઓ,
અંવાવારપોસહ સંવઓ, ચઉંચિરહ પોસહ ઠામિ, જાવ
અહોરત પજ્જુવાસામિ, દુવિહ તિવિહેણુ, મણુણુ વાયાએ
કાએણુ, ન કરેમિ, ન ઠારવેમિ તસ્સ ભ તે ! પડિહમામિ,
નિઠામિ, ગરિહામિ અખ્ખાણુ વોસિરામિ” આરાધક વેપ્રિ
રામિ કહે, એટલે પોસહનું પચ્ચકખાણુ ગ્રહણ કર્યું કહેવાય

(૫) સામાયિક લેવાનો નિધિ

પછી આરાધક ખમાડ દેઈ ઇચ્છાં સામાયિક મુહં પડિલેહું
કહે ત્યાથી માડીને સજ્જાય સંદિસાહું સુધીનો સર્વ વિધિ
કરે પણ સામાયિક દ ઠકમા ‘જાવનિયમ’ ને બદલે ‘જાવ
પોમહ’ બોલે પછી ગુરુ ‘સંદિસાહો’ કહે, ત્યારે આરાધક
ઇચ્છ કહી ખમાડ દેઈ ઇચ્છાં સજ્જાયમા છુ, એમ કહે

(૬) બહુવેવનો નિધિ

(૧) આરાધક એક નવકાર ગણી, ખમાડ દેઈ ઇચ્છાં
બહુવેવ સંદિસહું ? એમ હે | સંદિસાહો

(૨) પછી આરાધન ઇચ્છ કહી ખમાડ દેઇ ઇચ્છા
બહુવેવ કરીગું એમ કહે । કરો (કરેડ)

(૩) પછી ઇચ્છ કહી, ચાર ખમાસણ પૂવક ભગવાનાદિને
વાદી, અઠ્ઠાઈજાએમુનો પાઠ કરી, શ્રી સીમધર સ્વામીનું
તથા શ્રી સિદ્ધાયલજીનું ચૈત્યવદન કરી પ્રતિક્રમણ પૂરું
કરે અને વખત થયે પડિલેહણ કરે

(૭) પડિલેહણનો વિધિ

* (૧) ખમાડ દેઇ ઇચ્છા પડિલેહી, ખમાડ દેઇ ઇચ્છા
પડિલેહણ કરું ? એમ કહે । કરો (કરેહ)

(૨) ઇચ્છ કહી પાચ વસ્તુનું પડિલેહણ કરે તેમા પ્રથમ
મુહૂં પડિલેહે પછી અનુક્રમે ચરવલો, કટામણ,
કોરો અને પહેરેલું ધોતિયું પડિલેહે

(૩) ખમાડ દેઇ ઇચ્છાવાદી પડિલેહી, ખમાડ દેઇ કહે
ઇચ્છાકારિ ભગવન ! પસાય કરી પડિલેહણ
પડિલેહાવોજી । પડિલેહો

(૪) ઇચ્છ કહી વહીવનો ખેસ પડિલેહે

(૫) ખમાડ દેઇ કહે ઇચ્છા ઉપધિમુહૂં પડિલેહું ?
। પડિલેહો-

() ઇચ્છ કહી મુહૂં પડિલેહે

(૭) ખમાડ દેઇ કહે ઇચ્છા ઉપધિ સંદિસાહું ? । સંદિસાહો

(૮) ઇચ્છ કહી ખમાડ દેઇ કહે ઇચ્છા ઉપધિ પડિલેહું ?
। પડિલેહો

* જ્યાં ક્રમાંક લખ્યા છે ત્યાં પછી ગમજી સુ

- (૯) હજી કહી પ્રથમ સવારિયુ અને પછી બાકીના વસ્ત્રોનુ પડિવેદણુ કરે પછી ખમાં દેઈ, ઇરિયાં પડિકકમી કાળે લે અને બારીકાંથી તપામે તેમાં મચિત્ત ણીઝાદિ અગર કવેવર નીકળે તો આલોયણુની યાદિમા લખી લે પછી કાળે વોમિસની * ઇરિયાં પડિકકમે પડિવેદણુ પૂર્ણ પછી દેવવદન કરીન પવેયણાનો વિધિ કરે

(૮) પવેયણાનો વિધિ

- (૧) વસતિ શોધન કરી, શુરુ પાસે આવી 'ભગવન્ મુદ્દા વસહી' એમ કહી ઇરિયાવહી પડિકકમે
- (૨) ખમાં દેઈ કહે, ઇચ્છાં વસતિ પવેઈ ? | પવેહ
- (૩) હજી કહી ખમાં દેઈ કહે, 'ભગવન્ મુદ્દાવસહી' | તહતિ
- (૪) ખમાં દેઈ કહે, ઇચ્છાં પવેયણા મુહં પડિવેદુ ? | પડિવેદેહ
- (૫) હજી કરી મુહં પડિવેદી બે વાંદણા દે | પવેહ
- (૬) પત્રી કહે ઇચ્છાં પવેયણા (હું) પવેઈ ? | પવેહ
- (૭) હજી કહી ખમાં દેઈ કહે, ઇચ્છાંકારિ ભગવન્ | હુમ્હે અમ્હે પ્રથમ ઉપધાન પચમગલ-મહાશુભ

* કાળે કે માતર-પાણી વગેરે પરવતા પડેવા અણુમણુક જરસુગાને' અને પરક-યા પછી ૩ વાર વોમિરે કહે તેને વોમિરા-સુ કહેવાય

+ આગળ ક્રમાંક ૧૧મા વિધિ આપેલો છે

મ્નઃ, ધીરુ ઉપધાન પ્રતિક્રમણ શુન સ્મ્નઃ, ત્રીશુ
 * ઉપધાન ચક્રસ્તવાધ્યયન, શ્વેતુ ઉપધાન ચૈત્ય અવા-
 ધ્યયન, પામસુ ઉપધાન નામસ્તવાધ્યયન રુદ્ર
 ઉપધાન શુનસ્તવ-સિદ્ધ સ્તવાધ્યયન પૂર્વચ ૧૮૫
 પદ્મરાગની પાલી તપ કરીશુ [અર્ધી એનુ યા
 રાખવાનુ છે કે જે ઉપધાનની બે વાચના છે, તેમા
 પહેલી વાચના થઈ દોય ત્યા સુધી જ પૂવચરણ
 પદ્મસરાવણી પં. બોલવુ અને પહેલી વાચના પૂરી
 થાય એટલે તેના સ્થાને ઉત્તરચરણપદ્મપદ્મરાવણી
 એ થઈ બોલવુ જે ઉપધાનમાં ત્રણ વાચના છે, તેમા
 પહેલી વાચના ન થઈ હોય ત્યા સુધી ક્રમાગતપદ
 પદ્મસરાગની અને બીજી વાચના ન થઈ હોય ત્યા સુધી
 ઉત્તરચરણ પદ્મસરાગની એમ બોલવુ તથા ચોથા
 ઉપધાનમા એક જ વાચના છે, ત્યા પૂવચરણપદ-
 ક્રમાગત-ઉત્તરચરણપદ પદ્મસરાવણી એમ બોલવુ વગી
 ઉપવાસ અથવા આયનિલ દોય તો પાલીતપ કરીશુ,
 એમ બોલવુ અને નિવ્વી કે એકાસણુ દોય તો
 પાલી ખાલ્યુ કરીશુ એમ બોલવુ] ત્યારે શુરુ કહે, કર્ન્તે.

(૮) ઇન્દ્ર કરી ખમાં દેઈ કહે, ઇન્દ્રકારિ ભગવન્ પમાય
 કરી પચ્ચકખાણુનો નાદેશ દેલેશુ ત્યારે શુરુ ઉપવાસ,
 આયનિવ, નિ-ની કે એકાસણુનુ પચ્ચકખાણુ કરાવે

(૯) બે વાદણા દેઈ ખમાં દેઈ કહે ઇન્દ્રાં બેસણું
 સહિસાહુ ? | સન્નિમાડો

(૧૦) ઇન્દ્ર કરી ખમાં દેઈ કહે, ઇન્દ્રાં બેસણું ઠાડ ?
 | ઠાઓ

(૧૧) ઇચ્છા કરી ખમાઠ દેઈ કહે, અવિધિ આશાતના
મિચ્છા મિ દુકક પછી મજ્જાય કરે

(૯) સન્ન્યાયનો વિધિ

(૧) ખમાઠ દેઈ કહે ઇચ્છાઠ સન્ન્યાયકરે ? | કરતે (કરેહ)

(૨) એક નવકાર ગણી 'મન્નહ જિણાણુ'ની સન્ન્યાય કરે

‘મન્નહ જિણાણુ’ સન્ન્યાય

મન્નહ જિણાણુમાણુ, મિચ્છા પરિહરહ ધરહ સમ્મત્ત ।

છવિહઆવસસયમિ, ઉજ્જુત્તો હોઈ પઈ દિવસં ॥ ૧ ॥

પગેસુ પોસહવય, દાણ મીલ તમે અ ભાવો અ ।

મજ્જાય નમુકકારો, પરોવયારો અ જયણા અ ॥ ૨ ॥

જિણપૂઆ જિણુયુણણુ, ગુરુયુઅ સાહમિઆણુ વચ્છાલ ।

વવહારસસ ય સુદ્ધિ, રહજતા તિત્થજતા ય ॥ ૩ ॥

ઉવસમ-વિવેગ-સવર, ભાસામમિઈ છલ્લવકરણા ય ॥

ધમ્મિઅજણુ-સમગ્ગો, કરણદમો ઘરણપરિણામો ॥ ૪ ॥

સયોવરિ ખહુમાણો, પુત્થયલિહણુ પમાવણા તિત્થે ।

સઠ્ઠાણુકિચ્ચમે, નિચ્ચ મુગ્ગુઅએસેણુ ॥ ૫ ॥

પછી રાઈઅ મુહ પડિવેહે

(૧૦) રાઈઅ મુહપત્તીનો વિધિ

(૧) ખમાઠ દેઈ ઇચ્છાઠ પડિકકમી કહે, ઇચ્છાઠ રાઈઅ
મુહઠ પડિવેહું ? | પડિવેહો

(૨) ઇચ્છા કરી મુહઠ પડિવેહી, જે વાહણા દધને કહે
ઇચ્છાઠ રાઈઅ જોવાઉ ? | આલોએહ

(૩) 'ઇચ્છા આલોચોમિ જો મે અધારો'નો સપૂર્ણ પાઠ કરો.

(૪) 'સંવસ્સવિ રાધંજી'નો ઇચ્છાંસંબંધસુધી પાઠ કરો
ગુરુ કરો 'પિક્કકમેહ' ત્યારે ઇચ્છા તસ્સ મિચ્છા મિ
દુકકક ' કહી ગુરુ પચ્ચ હોય તો જો વાણા દે અને
પદ્મ ન હોય તો વાદણા દીધા વિના તસ્સ ખમાં
દેઈ 'ઇચ્છાકાર સુહરાધ'નો પાઠ કરો

(૫) અપ્પુટ્ટિઓ ખામી, જો વાદણા દેઈ, ઇચ્છાં
પ પકખાણુ કર્યું છે જોમ કરી, ખમાં દેઈ 'અવિધિ
આશાતના મિચ્છા મિ દુકકક ' કરો, જોલે રાં સુહં
નો વિધિપૂર્ણ થયો ગણાય

(૬) ઉપધાનના ૧૦૦ ખમાં દેઈ, પછી દહેરાસર જઈ
દેવવદન કરે

(૧૧) દેવવદનનો વિધિ

(૧) ખમાં દેઈ ઇરિયાં પિક્કકમી ખમાં દેઈ કરો,
ઇચ્છા ચૈત્યવદન કરુ ? | કરેહ

(૨) અહીં ખેસ નાખી ઇચ્છા કહી ચૈત્યવદન કરી,
જ મિચ્ચિ, નમોત્થુણુ કહી તસ્સ જયવીયરાયનો પાઠ
આભવમખડા સુધી કરો

(૩) ખમાં દેઈ કરો, 'ઇચ્છા ચૈત્યવદન કરુ ?' | કરો

(૪) ઇચ્છા કહી, ચૈત્યવદન કરી, જિભા થઈને અરિહંત
ચેઈયાણુ અન્નતથ કહી એક નવકારનો કાઉં કરી,
પારી નમોઽર્હંત કહી સ્તુતિના (યોઈના) જોડામાથી
પ્રથમ સ્તુતિ કરો

- (૫) લોગસ્ત, સંવયોએ અરિહંતચેષ્ટાણ વં, અન્નતથ
કહી એક નવકારનો કાઉં કરી, પારી બીજી સ્તુતિ કહે.
- (૬) પુરુષસ્વર દીં સુઅસ્મ ભગવતો વદણં અન્નતથ
કહી, એક નવકારનો કાઉં કરી, પારાં કહી ત્રીજી
સ્તુતિ કહે
- (૭) સિદ્ધાણ બુદ્ધાણ, વેયાવચ્ચગરાણ અન્નતથ કહી, એક
નવકારનો કાઉં કરી, પારી, નમોહંત્ કહી ચોથી
સ્તુતિ કહે
- (૮) એવી રીતે બીજી વખત નીચે બેસી, નમોત્યુણ કહી
ભેલા ઘંઘ અરિહંત ચેષ્ટયાણ થી માંડી ચોથી સ્તુતિ
કહે, પણ તેમા આવડે તો થાય બેડા બીજો બેડો
- (૯) નીચે બેસી નમોત્યુણ, ભવતિ, ખમાં ભવત,
નમોહંત્ કહી, સ્તવન બોલી, જયવીયરાયનો પાક
આભવમખડા મુડી કહે
- (૧૦) ખમાં દેઇ કહે, ઇચ્છાં ચૈત્યવદન કર ? | કરેહં.
- (૧૧) ઇચ્છં કહી ચૈત્યવદન કરી જ કિચિ, નમોત્યુણ
કહી તરત સંપૂર્ણ જયવીયરાય કહે
- (૧૨) ખમાં દેઇ 'અવિધિ આશાતના મિચ્છા મિ દુકકડ'
કહે, એન્હો વિધિ પૂરો થયો ગણાય

(૧૨) પોરિસી ભણાવનાનો વિધિ

(૧) ૭ ઘડી દિવસ ચલ્યા પડી પોરિસી ભણાવવી
બેઇએ, તેમા

(૨) ખમાં દેઇ કહે 'ઇચ્છાં બહુપદ્ધિપુના પોરિસી'
| તહત્તિ

- (૩) ઇન્દ્ર કહી, ખમાં દેઈ ઇરિયાવરી પડિઝમી,
ખમાં દેઈ કહે ઇન્દ્રાં પડિવેલ્લુ કરે ? | કરેલ
- (૪) ઇન્દ્ર કહી રાધા મુહપત્તી પડિવેલ્લે કે જોનો વિધિ
દયાવેલ્લો છે પડી નમસ્કારની ગણના (૧૫) કરે

(૧૩) નમસ્કાર ગણવાનો વિધિ

સ્થિર આસને બેસે કોઈની સાથે વાત કરે નહિ
ગણના ચાલે ત્યાં સુધી હોડ ફરડાવે નહિ કોઈની સાથે
વાત કરે તો નવકારવાગી લેખામા આવે નહિ એક દિવસમા
કુલ ૨૦ બાધી નવકારવાગી ગણવાની છે તે જો એક
આસને ન થઈ શકે તો પાન-પાચના દુકડે ફેરવવી લોગરસ
ગણવા હોય તો તે પણ સ્થિર ચિત્તે, મૌનપૂર્વક ગણવા

૧૬

પ્રત્યક્ષબાણ પારવાનો વિધિ

- (૧) ખમાં દેઈ, ઇરિયાવરી પડિઝમી, ખમાં દેઈ ઇન્દ્રાં
ચત્યવદન કરુ ? ઇન્દ્ર કહી, જગચિતામણિના ચિત્ય
વંનથી સંપૂર્ણ જયવીયરાય સુધીના સૂત્રો કહે તેમાં
સ્તવન 'ઉવલગ્ગહર'નું કહે
- (૨) ખમાં દેઈ ઇન્દ્રાં સન્નમાય કરુ ? ઇન્દ્ર કહી એક
નવકાર ગળીને 'મન્નહ જિણાણુ'ની સન્નમાય કહે
- (૩) ખમાં દેઈ ઇન્દ્રાં મુહપત્તી પડિવેલ્લુ ? ઇન્દ્ર કહી
મુહપત્તી પડિવેલ્લે
- (૪) ખમાં દેઈ ઇન્દ્રાં પ્રત્યક્ષબાણ પારુ ? (ગુરુ કહે
'પુણોવિ કાયબ્બ') યથાચકિત કહી ખમાં દેઈ ઇન્દ્રાં

પચ્ચક્રખાણુ પાર્યુ (ગુરુ કહે ‘આચારો ન મોતબો’)
પછી તદ્દત્તિ કહી, જમણે હાથ મૂકી વાળીને
ચરવળા ઉપર સ્થાપી, એક નવકાર ગણે અને જે
પચ્ચક્રખાણુ પાર્યુ હોય તેનું નામ લઈને નીચે
પ્રમાણે પારે

(૧) તિવિહાર ઉપવાસ પચ્ચક્રખાણ પારવાનો આલાવો —

સૂરે ઉગ્ગએ અપ્પતટ્ટ પચ્ચક્રખાણુ કર્યું તિવિહાર
પોરિમ્મી, સાઠપોરિસી (સૂરે ઉગ્ગએ પુરિમટ્ટ) મુટ્ટિસહિઅ
પચ્ચક્રખાણુ કર્યું પાણુહાર, પચ્ચક્રખાણુ ક્ષાસિઅ, પાલિઅ,
સોહિઅ, તીરિઅ, કિટ્ટિઅ, આરાહિઅ જ ચ ન આરાહિઅ
તસ્સ મિઅછા મિ દુક્કંડ ॥

(૨) આયબિલ-એકાસણ પચ્ચક્રખાણ પારવાનો આલાવો —

ઉગ્ગએ સૂરે નમુક્કારસહિઅ પોરિમિ સાઠપોરિસિ
(સૂરે ઉગ્ગએ પુરિમટ્ટ અવવટ્ટ) મુટ્ટિસહિઅ પચ્ચક્રખાણુ
કર્યું ચઉનિહાર, આયબિલ, નિલ્લી એકાસણુ કર્યું તિ
વિહાર પચ્ચક્રખાણુ ક્ષાસિઅ, પાલિઅ, સોહિઅ, તીરિઅ,
કિટ્ટિઅ, આરાહિઅ જ ચ ન આરાહિઅ તસ્સ મિઅછા મિ
દુક્કંડ ॥

પછી મૂકી વાળી એક નવકાર ગણે એટલે પચ્ચક્રખાણુ
પાર્યુ ગણાય

(૩) મુઠ્ઠસી પચ્ચં પારવાનો આલાવો —

મુટ્ટિસહિઅ પચ્ચક્રખાણુ ક્ષાસિઅ, પાલિઅ, સોહિઅ,
તીરિઅ, કિટ્ટિઅ, આરાહિઅ, જ ચ ન આરાહિઅ તસ્સ
મિઅછામિ દુક્કંડ ॥

૧૭

સાંજની ક્રિયા

(૧) પડિલેહલનો વિધિ —

(૧) ખમાં દેઈ કહે ઇચ્છાં બહુ પઠિયુના પોરિસ
| તહત્તિ-

(૨) ખમાં દેઈ ઇચ્છિયાં પડિછમી, ખમાં દેઈ કહે 'ઇચ્છાં
ગમલ્લાગમલ્લે આવોઉં ? | આવોએહ-

(૩) ઇચ્છિ કહી ગમલ્લાગમલ્લેનો પાક બોલે

(૪) ખમાં દેઈ કહે ઇચ્છાં પડિલેહલ્લા કરે ? | કરેહ

(૫) ઇચ્છિ કહી ખમાં દેઈ કહે ઇચ્છાં પોસહસાલા
પ્રમાણુ ? | પ્રમાણે (પમળ્લેહ)

(૬) ઇચ્છિ કહી ઉપવાસવાળા મુહં, કગસલ્લ અને ચપવળો
એ ત્રણની પડિલેહલ્લા કરે અને આપબિલ્લ અથવા
નિબ્બી એકાસલ્લાવાળા તે ત્રણ વસ્તુ ઉપરાત કંદોરા
અને પહેરેલા ધોતિયાનું પલ્લ પડિલેહલ્લ કરે

(૭) ખમાં દેઈ, ઇચ્છિયા પડિછમી, (ઉપવાસવાળાએ ઇચ્છિયા
પડિપડિછમી નહિ), ખમાં દેઈ કહે ઇચ્છાં બ-
પસાય કરી પડિલેહલ્લા પડિલેહાવોલ | પડિલેહો

(૮) ઇચ્છિ કહી વડીવનો જેમ પડિલેહે પછી ખમાં દેઈ
કહે ઇચ્છાં ઉપધિ મુહં પડિલેહુ ? | પડિલેહો

(૯) ઇચ્છિ કહી મુહપત્તી પડિલેહે

(૧૦) ખમાં દેઈ કહે ઇચ્છાં સલ્લાય કરે ? | કરેહ

- (૧૧) ઇંદ્ર કહી, એક નવકાર ગણી 'મન્નહ જિજ્ઞાસુ'ની
મન્નકાય કરે
- (૧૨) પછી ખમાં દેઇ કહે ઇન્દ્રાં પસાય કરી પચ્ચક
ખાણુનો આદેશ દેએછુ ત્યારે ગુરુ પાણી વાપરવું
હોય તેને મુદ્ધિસહિઅનું અને ન વાપરવું હોય તેને
પાણીહારનું અને જેણે આખા દિવસમા ખીલકુલ
પાણી ન વાપર્યું હોય તેને સૂરે ઉગ્ગએ ચઉવિહારનું
પચ્ચકખાણુ કરાવે
- (૧૩) ખમાં દેઇ કહે ઇન્દ્રાં ઉપધિ સંદિસાહું ?
| સંદિસાહો
- (૧૪) ઇન્દ્ર કહી, ખમાં દેઇ કહે ઇન્દ્રાં ઉપધિ પડિનેહું ?
| પડિલેહો
- (૧૫) ઇન્દ્ર કહી, બાદીના વચ્ચો પડિલેહો અને ઇરિયા
પડિમ્કમી કાળે લેઇ સચિત્ત ખીજાદિ અથવા કલેવર
નીકળે તો આવોયલામા લખે
- (૧૬) શુદ્ધ ભૂમિમા કાળે વોમિસાવે અને સ્થાને આવી
ઇરિયાં પડિમ્કમે પછી જેણે મુદ્ધિસહિઅનું પચ્ચક
ખાણુ કર્યું હોય તેણે જો પાણી વાપર્યું હોય તો
મૂઠી નીચે સ્થાપી, નવકાર ગણી, મુદ્ધિસહિઅ પચ્ચક
કાસિઅ વગેરે પાઠ કહેનાના વિધિપૂર્વક પચ્ચકખાણુ
પારી પાણી વાપરે અને પાણી ચૂકવી દે પછી
દેવને વદન કરે

(૧૭) દેવનંદનનો વિધિ —

ઉપર જણાવેલો છે, તે સુજળ કરે

(૩) સાજની અન્ય ક્રિયાનો વિધિ

(૧) પવેયજ્ઞાના વિધિમા ૧ થી ૩ કલમમા બતાવેલી વ્યતિ-
શોધન અંગેનો વિધિ કરે

(૨) ઇંચાં પાંડ ખી ખમાં દેઈ કહે ઇંચાં મુહાં
પડિલેલુ ? | પડિલેલે.

(૩) ઇંચાં કહી મુનપત્તી પડિલેલે. પત્રી નેલે ઉપવાસ
કર્મા રોય તે ખમાં દેઈ અને આય ગિલ કે એમસર્લ
કર્મુ હાય તે બે વા છા દેઈ કહે હાંજાં બાં પસાય
કરી પન્ન્યખાણનો આદેશ દેલેજી ત્યારે શુર પન્ન્ય-
કખાણ કરાવે

(૪) બધા બે વાંખા દે

(૫) ખમાં દેઈ કહે, ઇંજાં બેચલે ચલિયાલુ ?
| ચલિયાલે.

(૬) ઇંચાં કહી ખમાં દેઈ કહે ઇંચાં બેચલે કાઉ ?
| કાઓ.

(૭) ઇંચાં કહી, ખમાં દેઈ 'અવિધિ આચાનના ગિાં ૧ મિ
હુમક' કહી, ખમાં દેઈ કહે ઇંચાં ચલિલ
પડિલેલુ ? | પડિલેલે.

(૮) પત્રી ઇંચાં કહી નીચે પ્રમાણે પાઠ બોલે

(૪) ચોનીમ માલવનો પાઠ —

(૧) આ પાટિ^૧ આપુન્ને^૨ ઉચારે^૩ પાસવણે^૪ અભિધિયામે^૫

૧ ખાસ મશેલીના વખતે ૨ નજર ૩ વડી નીતિના પ્રમગે ૪
પ્રમુ નીતિના પ્રમગે ૫ સદન ન વડ સકના

- (૨) આધાટે આસન્ને પાસવણે અણહિયાસે
 (૩) આધાટે મળે^૧ ઉચ્ચારે પાસવણે અણહિયાસે
 (૪) આધાટે મળે પાસવણે અણહિયાસે
 (૫) આધાટે દૂરે^૭ ઉચ્ચારે પાસવણે અણહિયાસે
 (૬) આધાટે દૂરે પાસવણે અણહિયાને
 (૭) થી (૧૨) માડવામા અણહિયાસે પાંને સ્થાને
 અહિયાસે^૮ પદ બોલે
 (૧૨) થી (૧૮) માડવામા પ્રારભના છમા આધાટે પદને
 બદલે અણાધાટે^૯ પદ બોલે
 (૧૯) થી (૨૪) માડવામા પ્રથમ અણાધાટે પદ બોલે ને
 છેલ્લું અહિયાને પદ બોલે

[આમાના પહેલા છ માઠલા સવાસની નજીક કરાય છે, બીજા છ ઉપાશ્રયના બારણાની અડગ કરાય છે, ત્રીજા છ ઉપાશ્રયની બહાર નજીકમા કરાય છે અને ચોથા ■ ઉપાશ્રયથી આશરે સો હાથ દૂર કરાય છે.]

(૫) સ્ત્રીઓ માટેના વિશેષ નિધિ

અહીં સ્ત્રીઓએ દેવસિચ્છ મુહુર્તની પડિનેહવાનો વિધિ અધિક કરવાનો રોય છે તે રાષ્ટ્રીય મુહુર્તની વિધિ જેવો છે તેમા ફક્ત ‘રાષ્ટ્રીય’ પદને બ લે ‘દેવસિચ્છ’ પદ બોલવું

- (૧) તેમા છેવટ અબ્બુદિઓ ખામી, બે વાદણા દેઈ, ખમાઠ દેઈ, અવિધિ-આચારના મિચ્છા મિ દુકકડ કહેવા સુધીનો વિધિ કરવો

૧ મધ્યમા, ૭ દૂર ૮ સહન ચર્ત સકર્તા ■ ખાસ મુરઠેલી ન હોય તે વખતે.

- (૨) પત્રી આવિકા ખમાં દેઈ કહે ઇંછાં સ્થડિત શુદ્ધિ
કરીશુ | કરજો
- (૩) કંઈ કહી ખમાં દેઈ કહે ઇંછાં દિશિ પ્રમાણુ ?
| પ્રમાણે
- (૪) આવિકા ઇંછાં કહી, પોતાનું સ્થાન નો ઠગવાની અંર
હોય તો ન્યા ચોવીશ માડલાનો પાઠ કહે દે ને ઉપર
જાણવેસો છે ને પોતાનું સ્થાન નો ઠગવાની બહાર
હોય તો પોતાને સ્થાને આવી ઇંચિયાં પડિકકમી
ગમજાગમણે આઢોવી ઉપર પ્રમાણે આ માડલા કરે

૧૮

મથાગ પોરિમીનો વિધિ

રાત્રે એક પ્રહર સુધી સ્વાધ્યાય-ધ્યાન કર્યા પછી સવારે
કરવાના અવસરે આરાધક ખમાં દેઈ ઇંછાં બહુ પડિપુન્ના
પોરિમી કહે. ગુરુ કહે તહંતિ' પછી આરાધક ખમાં દેઈ
ઇંચિયાં પડિકકમી ખમાં દેઈ 'ઇંછાં બહુ પડિપુન્ના પોરિસિ
સાઈઅ સવારએ ઠાનિ ? ઇંચિ' કહી ચૈત્યવદન કહે, એમા ચડકસાય
સૂત્રનો પાઠ બોલે પછી નમોત્યુલુધી જયવીયતાય સુધીના પાઠ
કહે, પછી ખમાં દેઈ 'ઇંછાં સવાર પોરિમી વિધિ બણવા
મુહ પત્તી પઠિવેહુ ? ઇંચિ' કહી મુહપત્તા પઠિવેહે

પછી હાથ બેડી નિમીહિ, નિચીહિ, નિચીહિ નમો ખમા
સમણાણુ ગોયમાઈણુ મહામુણીણુ, નમો અરિહતાણુ નમો
સિદ્ધાણુ નમો આયરિયાણુ, નમો ઉવજ્જાયાણુ, નમો હોએ
સંવસદૂણુ ॥ એસો પચ નમુજારો, સન પાવખણુસણુ, મગલાણુ

ય સંવેસિં પદમ હવર્ધ મગલ ॥ કરેમિ જાતે ! સામાર્ધ્ય સાવ
જગ જોગ પચ્ચક્રમામિ, જાવપોસહ પચ્ચુવામમિ, દુવિહ
તિવિહેણ, મહોણ વાયાએ ઠાએણ ન કરેમિ ન કરવેમિ, તરસ
જાતે ! પડિકકમામિ, નિદામિ, ગરિહામિ, અચ્ચાણ વોસિરામિ ॥ આ
મુજબ ત્રણ વાર ઠહી નીચેની ગાથાઓ બોલે (પોસહર્મા ન હોય
તેમણે ઉપર મુજબની ક્રિયા કરવાની જરૂર નથી, માત્ર ગાથાઓ
બોલવી)

અણુજણુહ જિઠુંજા !

અણુજણુહ પરમશુર ! શુરુશુભરયણેદિ મહિયસરીશ ! ।
બહુ પડિપુન્ના પોરિસી, રાઇઅ-સવારએ ઠામિ ॥ ૧ ॥

અણુજણુહ સધાર, બાદૂવહાણેણ વામપાસેણ ।
કુકકડિ-પાય-પસાગણ અતરત પમજજએ જૂમિ ॥ ૨ ॥

સંકોઈઅ સડાસા, ઉંચટ્ટે અ કાય-પડિવેણ ।
હવાઈ-ઉવઓળ છિન્માસ્ર-નિરેભણ લોએ ॥ ૩ ॥

જઈમે દુજા પમાઓ, ઈમરસ દેહસ્ત્રિમાઈ રયણીએ ।
આહારમુવહિદેહ, મંવતિવિહેણ વોમિરિઅ ॥ ૪ ॥

અતારિ મગલ - અરિહુતા મગલ, મિદ્દા મગલ,
સાદૂ મગલ, કેવલિપજતો ધમ્મો મગલ । ૫ ॥

અતારિ લોગુત્તમા - અરિહુતા લોગુત્તમા મિદ્દા લોગુત્તમા,
સાદૂ લોગુત્તમા, કેવલિપજતો ધમ્મો લોગુત્તમા ॥ ૬ ॥

અતારિ સરણ પવજ્જામિ - અરિહુતે સરણ પવજ્જામિ,
સિદ્ધે સરણ પવજ્જામિ, સાદૂ સરણ પવજ્જામિ,
કેવાવપજત ધમ્મ સરણ પવજ્જામિ ॥ ૭ ॥

સંચાર પોરિસીનો વિધિ

પાણીવાયમલિય, ચોરિલ મેદુલુ દવિલુ મુઝી ।

કેલ માળ માય, લોલ પિચ્છ તકા દોસ ॥ ૮ ॥

કલહ અમ્મકખાલુ, પેમુન્ન રઈ-અરઈ-સમાઉત ।

પગપરિચાય માયા-મોસ મિચ્છત સદલ ચ ॥ ૯ ॥

વોસિરિમ્મ ઇમાઇ, મુકખનગ્ગસંચગ્ગવિગ્ધમ્માઇ ।

દુગ્ગઈ નિબધણાઇ, અઠ્ઠારસ પાવડાણાઇ ॥ ૧૦ ॥

એગેલ નલિ મે કેઇ, નાહમત્તસ કમઇ ।

એવ અદીલુ-મણ્ણો, અપાલુમણ્ણામઇ ॥ ૧૧ ॥

એગે મે સાસુઓ અપા, નાલુ-દસલુ-સનુઓ ।

મેસા મે બહિનમાવા, સંને સંજેગવકખણા ॥ ૧૨ ॥

સજ્જેમુલા હવેલુ, પુત્તા દુકખપરપસા ।

તમ્હા સજ્જેગસંબંધ, સંવ તિવિહેલુ વોમિરિય ॥ ૧૩ ॥

અરિહતો મહ દેવો, જાવજીવ મુસાહુલો ગુરેલો ।

જિણ્ણપન્નત તત્ત, ઇઅ સમ્મત મએ ગહિય ॥ ૧૪ ॥

(આ ચૌદની ગાથા ત્રણ વાર બોલી, આસપડ સાત નવકાર
અથ, પછી નીચેની ગાથાઓ કહે)

ખમિઅ ખમાવિઅ મઇ, ખમહ સંવહ હવનિકાય ।

તિહહ સાખ ગલોયણુ, મુજ્જહ વધર ન બાવ ॥ ૧૫ ॥

સંને હવા કમ્મવસ, ચઉહ તજ જમત,

તે મે સંવ ખમાવિઆ, મુજ્જહિ તેહ ખમત ॥ ૧૬ ॥

જ જ મણેલુ બદ્ધ, જ જ વાએલુ બાસિય યાવ ।

જ જ કાએલુ કય, મિચ્છા મિ દુકકડ તસ ॥ ૧૭ ॥

પછી સંચારો કરે, ત્યાં નાભિ ઉપરના અંગને મુહપત્તીથી અને નીચેના ગાત્રોને ચરવળાથી પૂછ, કાળે પડખે હાથનું ઓગીકું કરીને સૂએ

૧૯

માળ પહેરવાનો વિધિ

તપના અતે ઉપાપન-ઉજમણું કરવામા આવે તો તે વિશેષ દેળદાયક થાય છે શ્રાદ્ધવિધિમા કહ્યું છે કે માળ પહેરની એ ઉપધાન તપનું ઉજમા છે, તેથી ઉપધાનની પૂર્ણાદુતિ થયે માળ પહેરાવવામા આવે છે તેનો વિધિ આ પ્રમાણે સમજવો

નિર્ધારિત શુભ મુહૂર્તે ઉપધાન વહન કરેલા આરાધકો ઉત્તમ વસ્ત્રાવકાર ધારણ કરી શુર મહારાજ પાસે આવે ત્યાં નદી (નાણું) મડાવવામા આવે અને ઉપધાનવાહક પોષધમા ન હોય તો શ્રીદેળ લઈ નદીને ત્રણ ગ્રહસિદ્ધિ આપે, પછી મુહપત્તી, ચરવળો ગ્રહણ કરી, ખમાં દેઇ, ઇરિયાવહી પડિકકમી, મુહપત્તી પડિવેહી, શુર મહારાજ કરાવે તેમ નદીની ક્રિયા કરે, સમુદ્દેશને લગતી ક્રિયા કરે, તથા અનુરાની ક્રિયા કરે આ ક્રિયા છ ઉપધાન માટે લેગી થાય છે પછી શુર મહારાજ માળની અભિમંત્રિત વાસ વટે પ્રતિષ્ઠા કરે (જે કે તેમણે આગલા દિવસે સધ્યાકાળે પણ તેની પ્રતિષ્ઠા કરેલી હોય છે, પણ વિશેષ પ્રતિષ્ઠા અર્થે તેમ કરે) પછી શુર મહારાજ માળ પહેરાવનાર વૃદ્ધ બધું, પુત્રાદિક જે હોય તેને બ્રહ્મચર્યાદિકનો યચારાશ્રિત નિયમ કરાવી માળ તેના હાથમા આપે કે બીજા પાસે અપાવે એટલે તેઓ માગને વહન કરી, પોતાના અને માળ પહેરનારના કપાળમા તિલક કરી, ત્રણ અથવા સાત નવકાર ગણીને માળ પહેરાવે ત્યાર

પછી માગ મહિત નદીને ત્રણ પ્રક્ષિણા-આરે બાજુ નવકાર
મણતા અને ખમામણ દેતા-આપે પછી ગુરુ મહાસાજ તેના પર
વાસમય કરે અને આગધક 'અવિધિ-આશાતના મિત્રા મિત્રુક'
એમ કહે

માગ પહેરવાનું કાય ચર્ચ રહ્યા પછી ચિખ્ય ગુરુ મહાસાજને
ખમામણ દેઈ દિનશિક્ષા આપવાની પ્રાર્થના કરે, એટલે
ગુરુમહાસાજ કહે—

માગ પચામગ માદ્રા, તયા મજમા જ ગુત્તિધગા ।
નિર્ણયે પિ સમામાગ, મુક્ત્યા જિજ્ઞાસામણે મણિજા ॥ ૧ ॥

મુનિ-વૃત્તિ-ધરમાગ, સુદૃઢ-જટાવપણ ઘડીમાગ ।
માગાદિય ગુણમાગ, માદ્રા પરિધીયને ધર્યે ॥ ૨ ॥

અર્થે પ્રમાણક એવું જ્ઞાન, આત્માને શુદ્ધ કરનાર તપ અને
શુભિધારક સયમ એ ત્રણનો સ્વયોગ થવો તેને જિજ્ઞાસુનમા
માગ કરેલા છે

મુનિ રૂપી કન્યાની વરમાગા જેવી, પુણ્ય રૂપી જળનું
આમ્બજી કરવામા ધડી-માગ રેટ જેવી અને સાક્ષાત્ ગુણોની
માગ હોય તેવી આ માગા ધન્ય પુરુષો વડે જ ધારણ કરાય છે

ગુરુ મહાસાજે આ પ્રમાણે ઉપદેશ આપ્યા પછી માતા-રોપણનું
કામ સમાપ્ત થાય છે

માગ પહેરનાર તે દિવસે ઉપવાસ અથવા આયબિલ કરે
અને રાત્રે પોસક મદણ કરે એ જરૂરી છે

માગ પહેરતી વખતે વાજીત્રો વગાડવા, ગીત ગવરાવવા,

સ્વજનવર્ગે માળ પહેરનારને પહેરામણી કરવી, પ્રભાવના કરવી તથા યથાશક્તિ સાહચર્ય-વચ્ચલ કરવું, એ પ્રસંગોચિત વ્યવહાર છે.

માળા પહેર્યા પછી ઉપધાનવાહકે શું કેવું આવશ્યક છે? તે પણ અહીં દર્શાવીએ છીએ. માળ પહેર્યા પછી દસ દિવસ એકામણ કરવું, દસ દિવસ સુધી દરરોજ મો (૧૦૦) લોગસ્ક્રમે કાઉન્સલિંગ કરવો તથા ૨૦ નવકારવાળી ભાંધી ગણવી, જોછામા જોછા દસ દિવસ પ્રદ્ધાયર્થ પાળવું, બીજું તપ છ માસ સુધી ન થઈ શકે તે તેટલો સમય સચિત્તનો ત્યાગ કરવો અને ઉકાળેડું પાણી પીવું પછીનું જીવન પણ એવી રીતે જીવવું કે જેથી ઉત્તરોત્તર આત્મોન્નતિ થાય અને લીધણુ ભવસાગરનો પાર પામી શકાય.

આ લેખ પૂર્ણ કરતા પહેલાં એટલું જણાવના છીએ છીએ કે ઉપધાનની ક્રિયાઓમા જો યોગ્ય ચિત્તનનો આશ્રય લેવાય તો આત્મવિકાસ ઘણી ઝડપથી થાય છે, એ વસ્તુ અમે ઉપધાનચિતન નામના લેખમા દર્શાવી છે તેનું મુમુક્ષુઓએ અવશ્ય અવલોકન કરવું, એ જ અભ્યર્થના.

શ્રીવિજયદાનસૂત્રીશ્વરજેન ગ્રંથમાલામા મળતા

અન્યોનું લીધ

ક્રમાં	નામ	કિંમત
૧	મોન વદાવશીકયા પદ્ય (પત)	૦- ૧-૦
૨	પ્રતિષ્ઠાપદ્યવૃત્તિ	૦- ૬-૦
૩	વિદ્યવિશુદ્ધિસદીક	૧-૧૦-૦
૪	વિવિધપ્રશ્નોત્તર મા ૨ છુક	૧ ૦-૦
આં સુનાગમરદ્ધમને		
૫	હનુમ્વચનસારોદ્યતમૂલ સાધુસાધીને બે	
૬	માવદ્યક નિયુત્તિ વિધીમા મા ૧	૩- ૮-૦
૭	પર્યુવજાણાદિકાન્યાકથાન માધુસાધીને બે	
શ્રી ઉ યમામશ્વરિ		
૮	તપવિધિસંગ્રહ	ગુજરાતી ૦ ૬ ૦
૯	પ્રકરણ દોહન	૧- ૦-૦
અસિદ્ધ વક્તા શ્રી બાનુવિજયગણિ મદારાજ		
૧૦	તત્ત્વાથ લખા	૦ ૮ ૦
અસિદ્ધ શ્રી બાનુવિજયગણિ મદારાજ		
૧૧	માવદ્યક નિં દીપિકા મા ૩ જો	૨- ૦-૦
૧૨	હનુમ્વચનસારોદ્યતમૂલ (પંચમૂલ)	ગુજરાતી ૧- ૦-૦
અસિદ્ધ વક્તા શ્રી બાનુવિજયગણિ મદારાજ		
૧૩	પારલ વદા સંગ્રહો (પત)	૨ ૦-૦
૧૪	માવદ્યક પ્રિયાનાસુત્રો પૂત્ત સાધુસાધીને મા ૨- બે	
ગામનાદ સે. શ્રી બા. વિજયગણિ		
૧૫	યોગાદિશ્વરમુચ્ય	૧- ૮-૦
૧૬	યાગાદિશ્વર	૨- ૦-૦
૧૭	યાગાદિશ્વર	૧- ૦ ૦

પોષ્ટજ તથા પર્કોગ ચાજ નુદે

લખો — શ્રી વિજયદાનસૂત્રીશ્વરજેન ગ્રંથમાલા

ગાપીપરા, મરાઠ